

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНІ РЕСУРСИ НОРВЕГІЇ ТА ЇХ
ВИКОРИСТАННЯ В ТУРИЗМІ: ДОСВІД ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

за спеціальністю: 242 Туризм
галузь знань: 24 Сфера обслуговування
за освітньо-професійною програмою “Туризм”
на здобуття освітнього ступеню: Бакалавра

Кваліфікаційна робота
здобувача денної форми навчання
Біленця Радіона Валентиновича

Науковий керівник: к.геогр.н., доц.
Шпарага Тетяна Іліодорівна

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
Розділ 1. Теоретико-методичні засади дослідження історико-архітектурних туристичних ресурсів країни та їхнього використання в туризмі	7
1.1 Поняття про історико-архітектурні туристичні ресурси	7
1.2 Використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній діяльності	12
1.3 Методика дослідження історико-архітектурних ресурсів та їхнього використання в туризмі	17
Розділ 2. Характеристика історико-архітектурних об'єктів Норвегії	19
2.1 Огляд основних етапів історичного розвитку країни	19
2.2 Визначні історико-архітектурні пам'ятки Норвегії	24
Розділ 3. Використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії у туризмі	32
3.1 Залучення історико-архітектурних пам'яток країни до екскурсійної діяльності	32
3.2 Залучення історико-архітектурних пам'яток до фестивальної діяльності та у сферу гостинності	37
Розділ 4. Сучасні цифрові технології у сфері історико-архітектурного туризму в Норвегії та в Україні	43
4.1 Досвід цифровізації історико-архітектурного туризму в Норвегії	43
4.2 Стан цифровізації історико-архітектурного туризму в Україні та його відмінності від норвезького досвіду	47
4.3 Концептуальні підходи розробки цифрової платформи «e-Heritage Ukraine»	50
Висновки	56
Список використаних джерел	59
Додатки	67

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку міжнародного туризму особливого значення набуває використання культурної спадщини як важливого ресурсу формування туристичної привабливості територій. Одне з провідних місць серед культурно-пізнавальних туристичних ресурсів посідають історико-архітектурні пам'ятки, які відображають історичний розвиток суспільства, особливості національної культури, архітектурних традицій та містобудування. Вони не лише забезпечують збереження культурної спадщини, а й виступають важливим чинником соціально-економічного розвитку територій, сприяючи залученню туристичних потоків, розвитку інфраструктури та формуванню позитивного іміджу держави на міжнародному туристичному ринку.

Однією з країн, що демонструє високий рівень ефективного використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній діяльності, є Норвегія. Значна увага тут приділяється збереженню архітектурної спадщини, інтеграції історичних об'єктів у туристичні маршрути, розвитку музейної діяльності, проведенню культурних заходів та використанню сучасних цифрових технологій для популяризації туристичних ресурсів. Історичні міста, фортеці, замки, культові споруди, об'єкти дерев'яної архітектури та пам'ятки, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, є важливими складовими туристичного потенціалу країни.

Для України питання збереження та ефективного використання історико-архітектурної спадщини також набуває особливої актуальності. В умовах воєнних викликів та необхідності післявоєнного відновлення важливим завданням стає пошук успішного міжнародного досвіду щодо використання культурної спадщини в туризмі. Норвезький досвід може бути корисним для вдосконалення підходів до охорони історико-архітектурних пам'яток, їх туристичного використання, цифровізації культурної спадщини та формування сучасних туристичних продуктів.

Проблематика історико-архітектурних ресурсів та їх використання в туризмі знайшла відображення у працях вітчизняних науковців. Теоретичні засади дослідження туристичних ресурсів і туристичного потенціалу територій розробляли О. Бейдик, О. Любіцева, В. Кифяк, М. Мальська та інші. Питання залучення історико-культурної та архітектурної спадщини до туристичної діяльності висвітлено у працях, присвячених культурно-пізнавальному туризму та використанню ресурсів культурної спадщини.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю дослідження особливостей використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії у туристичній діяльності та визначення можливостей адаптації норвезького досвіду для розвитку історико-архітектурного туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є історико-архітектурні ресурси Норвегії.

Предметом дослідження є використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії у туристичній діяльності та можливості залучення норвезького досвіду їх цифровізації в Україні.

Метою дослідження є вивчення історико-архітектурних ресурсів Норвегії, особливостей їх використання у туристичній діяльності та визначення можливостей застосування норвезького досвіду, зокрема, цифровізації для розвитку історико-архітектурного туризму в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- розкрити сутність поняття історико-архітектурних туристичних ресурсів;
- дослідити особливості використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній діяльності;
- охарактеризувати історико-архітектурні ресурси Норвегії;
- проаналізувати використання історико-архітектурних пам'яток Норвегії в туристичній діяльності;
- визначити можливості адаптації норвезького досвіду використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній сфері України;
- дослідити сучасний стан цифровізації історико-архітектурного туризму в

Норвегії та Україні;
– розробити концептуальні засади цифрової платформи для України «e-Heritage Ukraine».

У процесі дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Метод аналізу та синтезу застосовувався для вивчення наукових підходів до визначення історико-архітектурних ресурсів та їх класифікації. Порівняльний метод використовувався для зіставлення досвіду Норвегії та України у сфері використання історико-архітектурної спадщини. Історичний метод дав змогу дослідити особливості формування історико-архітектурних ресурсів Норвегії. Описовий метод використовувався для характеристики окремих пам'яток та туристичних об'єктів. Метод узагальнення застосовувався під час формування висновків та визначення можливостей використання норвезького досвіду в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження органами державного управління, туристичними організаціями, закладами культури та освіти при розробці програм збереження й використання історико-архітектурної спадщини, створенні туристичних маршрутів та впровадженні цифрових технологій у сфері культурного туризму. Запропоновані підходи щодо використання норвезького досвіду можуть бути використані для розвитку історико-архітектурного туризму в Україні.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретико-методичні засади дослідження історико-архітектурних туристичних ресурсів та їх використання в туризмі. Другий розділ присвячено характеристиці історико-архітектурних ресурсів Норвегії. У третьому розділі досліджено особливості використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії в туризмі та можливості адаптації норвезького досвіду в Україні. У четвертому розділі проаналізовано сучасні цифрові технології у сфері

історико-архітектурного туризму Норвегії та України і розроблено концепцію цифрової платформи «e-Heritage Ukraine».

Розділ 1. Теоретико-методичні засади дослідження історико-архітектурних туристичних ресурсів країни та їхнього використання в туризмі

1.1 Поняття про історико-архітектурні туристичні ресурси

Історико-архітектурні туристичні ресурси є важливою складовою туристично-рекреаційного потенціалу території та виступають об'єктами культурної спадщини, які використовуються в туристичній діяльності з пізнавальною, освітньою, науковою та рекреаційною метою. Вони відображають історичний розвиток суспільства, особливості архітектурних стилів різних епох та є важливими елементами культурного середовища, що формують туристичну привабливість території.

У сучасній туристичній та географічній літературі відсутнє єдине загальноприйняте визначення поняття «історико-архітектурні туристичні ресурси». Більшість науковців розглядають дану категорію ресурсів у межах ширшого поняття історико-культурних або культурно-історичних туристичних ресурсів, до складу яких входять пам'ятки архітектури, археології, містобудування, мистецтва та інші об'єкти культурної спадщини. Це пояснюється тим, що архітектурні об'єкти практично завжди є носіями історичної інформації та розглядаються як складова історико-культурної спадщини території.

Так, О. О. Любіцева визначає історико-культурні туристичні ресурси як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених у процесі історичного розвитку суспільства та придатних для використання у туристичній діяльності. До складу таких ресурсів автор відносить пам'ятки архітектури, історичні міста, архітектурні ансамблі та інші об'єкти культурної спадщини [77].

На думку В. Ф. Кифяка, історико-культурні ресурси є важливою складовою туристичного потенціалу території та забезпечують розвиток культурно-пізнавального й екскурсійного туризму. Особливе місце серед них

займають архітектурні пам'ятки, які виступають об'єктами туристичного інтересу та формують культурну привабливість туристичних DESTИНАЦІЙ [76].

М. П. Мальська розглядає історико-культурні ресурси як сукупність матеріальних і духовних надбань суспільства, створених у процесі його історичного розвитку. Науковиця підкреслює, що архітектурні пам'ятки, історичні комплекси, сакральні споруди та історичні центри міст є важливими елементами туристичних ресурсів, які забезпечують збереження історичної пам'яті та сприяють розвитку культурно-пізнавального туризму [78].

У науковій літературі зустрічаються терміни «архітектурно-історичні ресурси» та «історико-архітектурні ресурси». Зокрема, О. Бейдик використовує поняття «архітектурно-історичні ресурси», акцентуючи увагу на архітектурних об'єктах як складовій суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів. Відмінність між цими поняттями має переважно термінологічний характер, оскільки в обох випадках йдеться про об'єкти культурної спадщини, що поєднують історичну та архітектурну цінність. У даному дослідженні використовується термін «історико-архітектурні ресурси», оскільки він відповідає темі роботи та акцентує увагу на історичному значенні архітектурних об'єктів.

О. Бейдик визначає історико-культурні туристичні ресурси як об'єкти і явища матеріальної та духовної культури, що мають історичне, культурне, наукове та естетичне значення і можуть бути використані для туристичних цілей. Науковець зазначає, що туристичні ресурси потребують систематизації та класифікації, оскільки це дозволяє визначити їх місце у структурі туристичного потенціалу території та оцінити можливості їх використання в туристичній діяльності [2, с. 42] .

Найбільш деталізовану класифікацію суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів запропонував саме О. Бейдик. Він поділяє їх на три основні групи: архітектурно-історичні, біосоціальні та подійні ресурси. Особливе місце в цій структурі займають архітектурно-історичні

ресурси, які охоплюють широкий спектр об'єктів культурної спадщини. До них належать пам'ятки громадської, промислової, культової та військової архітектури, архітектурні монументи, скульптурні пам'ятки, а також об'єкти садово-паркового мистецтва. Такі об'єкти відображають різні етапи історичного розвитку суспільства, особливості архітектурних стилів та традицій будівництва, що сформувалися на певній території.

Архітектурно-історичні пам'ятки є важливими носіями історичної інформації та культурної пам'яті народу. Вони не лише зберігають свідчення про розвиток держави, суспільства та мистецтва, а й виступають цінними туристичними ресурсами, що сприяють формуванню пізнавального інтересу до території. Особливу туристичну привабливість мають історичні міста, архітектурні ансамблі, фортеці, замки, культові споруди та історичні центри міст, які дають можливість відвідувачам ознайомитися з матеріальною спадщиною минулих епох і глибше зрозуміти історико-культурний розвиток країни.

Біосоціальні ресурси, за класифікацією О. Бейдика, пов'язані з життям і діяльністю видатних історичних постатей. До них належать місця народження, проживання, діяльності, загибелі чи поховання відомих особистостей. Такі об'єкти часто стають важливими елементами туристичних маршрутів, оскільки дозволяють відвідувачам ознайомитися з життям людей, які зробили значний внесок у розвиток культури, науки, мистецтва або державності.

Окрему групу становлять подійні ресурси, які пов'язані з історичними, політичними, культурними, економічними або релігійними подіями. Такі ресурси мають важливе значення для розвитку подієвого та культурно-пізнавального туризму, оскільки дозволяють відтворювати історичні події та знайомити туристів із визначними етапами розвитку суспільства[2, с. 122].

У праці «Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування» О. Бейдик також виділяє кілька основних груп історико-архітектурних ресурсів. До них належать архітектурні

пам'ятки, мистецькі пам'ятки, археологічні об'єкти та історико-культурні ландшафти. Архітектурні пам'ятки охоплюють різноманітні споруди, які мають історичну, культурну та архітектурну цінність, зокрема замки, палаці, культові споруди, ратуші, музеї та інші об'єкти забудови. Мистецькі пам'ятки представлені творами образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, що мають культурне та історичне значення. До археологічних пам'яток належать залишки матеріальної культури минулих епох, які є важливими джерелами історичної інформації. Окрему групу становлять історико-культурні ландшафти, що поєднують природні та антропогенні елементи й формують цілісне історичне середовище.

У системі туристичних ресурсів історико-архітектурні об'єкти відіграють ключову роль, оскільки становлять основу розвитку культурно-пізнавального туризму. Вони забезпечують збереження історичної пам'яті суспільства, сприяють популяризації культурної спадщини та формують позитивний імідж території. Наявність значної кількості історико-архітектурних об'єктів підвищує конкурентоспроможність туристичної дестинації та створює передумови для залучення внутрішніх і міжнародних туристів.

Крім туристичної функції, історико-архітектурні ресурси виконують важливу освітню та виховну роль. Вони сприяють поширенню знань про історію країни, формуванню національної свідомості та збереженню культурної ідентичності. Через екскурсійну діяльність, музейні експозиції, культурні заходи та сучасні цифрові технології відвідувачі отримують можливість ознайомитися з історичними подіями, архітектурними стилями та культурними традиціями різних епох.

Важливим є також економічний аспект використання історико-архітектурних ресурсів. Об'єкти культурної спадщини стимулюють розвиток туристичної інфраструктури, створюють нові робочі місця, сприяють розвитку сфери гостинності та забезпечують додаткові надходження до місцевих

бюджетів. У багатьох країнах світу саме історико-архітектурна спадщина є одним із головних чинників розвитку туристичної галузі та підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Історико-архітектурні ресурси є матеріальною основою розвитку архітектурного туризму. Саме наявність пам'яток архітектури, історичних міст, замків, фортець, сакральних споруд, архітектурних ансамблів та інших об'єктів культурної спадщини формує туристичний інтерес до певної території та створює передумови для організації екскурсійної діяльності. У науковій літературі архітектурний туризм розглядається як різновид культурно-пізнавального туризму, метою якого є ознайомлення туристів з архітектурними пам'ятками, особливостями містобудування, архітектурними стилями та історією їх розвитку. Таким чином, історико-архітектурні ресурси виступають ключовою ресурсною базою архітектурного туризму та визначають можливості його розвитку на конкретній території.

Отже, аналіз наукових підходів свідчить, що єдиного визначення поняття «історико-архітектурні туристичні ресурси» не існує. Більшість дослідників розглядають їх у межах ширшої категорії історико-культурних ресурсів або використовують близький за змістом термін «архітектурно-історичні ресурси». Узагальнюючи підходи різних авторів, під історико-архітектурними туристичними ресурсами доцільно розуміти сукупність пам'яток архітектури, історичних міст, архітектурних ансамблів, фортифікаційних споруд, сакральних об'єктів та інших елементів культурної спадщини, які мають історичну, архітектурну, наукову та туристичну цінність і можуть використовуватися в туристичній діяльності.

1.2 Використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній діяльності

Історико-архітектурні ресурси є важливою складовою туристичного потенціалу території та можуть використовуватися у різних напрямках туристичної діяльності. Їх залучення до сфери туризму сприяє збереженню культурної спадщини, підвищенню туристичної привабливості DESTINATION та формуванню конкурентоспроможного туристичного продукту. Форми використання історико-архітектурних об'єктів залежать від їх історичної та культурної цінності, ступеня збереженості, функціональних можливостей і рівня пристосованості до потреб туристів.

Історико-архітектурні об'єкти, що мають високу історичну та архітектурну цінність і розташовані у мальовничих місцевостях можуть використовуватися як екскурсійні об'єкти. Вони потребують обов'язкової реставрації та внесення до Державного реєстру національно-культурного надбання. Такі пам'ятки повинні мати хорошу транспортну доступність і включені до мережі туристичних та екскурсійних маршрутів. Згодом на їх базі можуть проводитись фестивалі, реконструкції історичних подій, створюватись історичні парки та скансени. [6, с. 304–306]

В ринкових умовах історико-архітектурні ресурси мають вести маркетингову діяльність, ефективно конкурувати з іншими закладами дозвілля, пропонуючи на туристичному ринку України свій оригінальний продукт.

Наприклад, у напівзруйнованих і реконструйованих оборонних спорудах, можна створювати заклади розміщення, підприємства ресторанного господарства, культурно-розважальні центри, картинні галереї, етнографічні крамнички та ін.

Використання замкових комплексів під заклади розміщення (готелі, відпочинкові пансіонати, туристичні притулки) передбачає оформлення їх інтер'єрів відповідно до стилю, що домінував в архітектурі на час будівництва

споруди. Водночас такі готелі мають бути оснащені усіма сучасними зручностями відповідно до вимог стандартів. Персонал готелю може бути одягнений у формений одяг, стилізований під відповідну історичну епоху. Сучасне призначення окремих груп приміщень комплексу має відповідати їх первинній функціональній ролі. Так, у житловій частині будівлі доцільно розміщувати готель, у трапезній - ресторан, у парадній залі - концертний зал, у замковій церкві - музей тощо. У готельних замкових комплексах можуть діяти SPA-центри. Анімаційна програма готелів включає організацію тематичних заходів за активної участі усіх туристів - танцювальних вечорів, лицарських турнірів, змагань, карнавалів, майстер-класів з традиційних промислів ремесел тощо.

Організація підприємств ресторанного господарства у реконструйованих напівзруйнованих замкових комплексах передбачає стилізацію їх інтер'єру відповідно до історичного періоду зведення будівлі. Персонал такого закладу може носити одяг, змодельований за мотивами певної епохи. Відповідне тематичне спрямування має витримуватись в оформленні меню, сервіруванні столів, рецептурі страв, особливостях обслуговування. Крім надання послуг харчування таким підприємствам доцільно включати анімаційні програми з проведенням конкурсів, вікторин, майстер-класів із залученням професійних музичних, хорових, театральних, танцювальних колективів, професіоналів кулінарного мистецтва тощо.

Діяльність культурно-розважальних центрів, створених в історичних замкових комплексах, має теж відповідати духу епохи. В їх стилізованих інтер'єрах можуть влаштовуватись постійні та змінні виставки, можуть працювати історико-краєзнавчі гуртки, гуртки нумізматики, сфрагістики, давніх бойових мистецтв, гри на старовинних музичних інструментах, історичного танцю, кулінарії та ін. Такі центри є хорошою базою проведення різноманітних фестивалів з історичними реконструкціями певних періодів. За

необхідності площі можуть здаватись в оренду для потреб ділового туризму - проведення симпозіумів, конференцій, нарад.

Таким чином, між збереженням пам'яток фортифікаційного зодчества і туризмом не існує неподоланих бар'єрів. Залежно від ступеня руйнації, історико-культурної цінності, місцезнаходження об'єктів можливі різні напрямки їх залучення до сфери туризму.

Ефективність залучення історико-архітектурних ресурсів до туристичної діяльності значною мірою залежить від низки організаційних, соціально-економічних та інфраструктурних чинників.

Співпраця з місцевими громадами також відіграє важливу роль у збереженні та розвитку архітектурного туризму. Взаємодія з місцевим населенням та їх залучення до процесу розвитку може сприяти кращому збереженню культурної спадщини та надати унікальні можливості для культурного обміну.

Розвиток інфраструктури є ще одним ключовим аспектом, який сприяє архітектурному туризму. Це включає покращення транспортних засобів та зручностей, що забезпечує легший доступ до історичних місць, та розвиток гостинності та сервісних послуг, які забезпечують зручне та приємне перебування для туристів [17].

Для повноцінного розвитку архітектурного туризму також необхідно враховувати аспекти, які не були згадані раніше. Наприклад, питання доступності архітектурних об'єктів для осіб з обмеженими можливостями є критично важливим. Адаптація історичних місць для забезпечення безбар'єрного доступу може значно розширити аудиторію туристів та зробити культурну спадщину доступною для всіх [19].

Ще один важливий аспект - це залучення молоді та освітніх ініціатив у архітектурний туризм. Розробка програм, які орієнтовані на молодь та студентів, може сприяти розвитку інтересу до історії та культури, а також

підготувати майбутнє покоління до бережливого ставлення до культурної спадщини.

Крім того, залучення місцевих митців та ремісників у розвиток архітектурного туризму може допомогти відродити та зберегти традиційні ремесла та мистецтво. Це не тільки додає унікальності туристичному досвіду, але й підтримує місцеву економіку та сприяє збереженню культурної ідентичності.

Також, розробка зелених ініціатив та стійких практик у рамках архітектурного туризму є ще одним важливим кроком. Це включає використання екологічно чистих матеріалів у будівництві та ремонті історичних об'єктів, впровадження енергоефективних технологій та заходів зі збереження природних ресурсів. Такий підхід сприяє не тільки збереженню довкілля, але й формує позитивний імідж регіону як відповідального напрямку туризму.

Нарешті, інтеграція архітектурного туризму з іншими видами туризму, такими як екотуризм та гастрономічний туризм, може створювати унікальні туристичні продукти, що збільшують привабливість регіонів для ширшого кола відвідувачів. Забезпечення інтеграції різних видів туризму сприяє не тільки збільшенню туристичного потоку, але й зміцненню стійкості туристичної індустрії. Архітектурний туризм може відігравати значну роль у сприянні економічного та соціокультурного розвитку регіонів. Специфікальні архітектурні об'єкти та історичні пам'ятки можуть привертати туристів, створюючи нові робочі місця, збільшуючи прибуток та зміцнюючи культурний обмін [19].

Важливим чинником підвищення туристичної привабливості історико-архітектурних об'єктів у сучасних умовах є впровадження цифрових технологій та інноваційних засобів презентації культурної спадщини.

Використання технологій та інновацій, таких як віртуальні тури, важливо для розвитку архітектурного туризму. Ці технології дозволяють

людям відвідувати та вивчати архітектурні пам'ятки з будь-якого місця у світі, розширюючи можливості інформаційного доступу та залучаючи нових туристів [19]. Нижче наводяться деякі інновації та технології, що використовуються в архітектурному туризмі.

Віртуальні тури та 360-градусні відео дозволяють користувачам відвідати архітектурні об'єкти за допомогою віртуальної реальності чи 360-градусних відео. Такі тури дозволяють людям досліджувати деталі об'єктів, дивитися навколо та відчувати атмосферу, не виходячи з дому.

Розширена реальність AR може використовуватися для створення інтерактивних додатків, які накладають інформацію на реальний світ через смартфони або AR-окуляри. Туристи можуть переглядати інформацію про історію та архітектурні деталі об'єктів просто, спрямовуючи свої пристрої на будь-який об'єкт.

Мобільні додатки та аудіогіди. Мобільні додатки для архітектурного туризму можуть надавати інтерактивні карти, історії та факти про об'єкти. Аудіогіди або мобільні аудіоекскурсії дозволяють туристам слухати розповіді про історію та архітектурні особливості важливих об'єктів під час їхнього відвідування.

Інтерактивні виставки та мультимедійні інсталяції. Музеї та виставкові центри можуть використовувати інтерактивні виставки та мультимедійні інсталяції для поглиблення знань про архітектурні твори. Вони створюють ефективний спосіб передачі інформації та стимулюють інтерес до архітектури.

Використання дронів. Дрони можуть забезпечувати вражаючі видовища на об'єктах з висоти, дозволяючи туристам долучати сучасні технології до вивчення архітектурних деталей та краси.

Отже, історико-архітектурні ресурси є важливою основою розвитку архітектурного та культурно-пізнавального туризму. Їх використання у туристичній діяльності може здійснюватися через екскурсійне обслуговування, музейну діяльність, організацію фестивалів та історичних

реконструкцій, створення закладів розміщення і ресторанного господарства, культурно-розважальних центрів та інших туристичних об'єктів. Ефективне залучення історико-архітектурної спадщини до туристичного використання сприяє не лише збереженню пам'яток, а й підвищенню туристичної привабливості територій, формуванню конкурентоспроможного туристичного продукту та соціально-економічному розвитку регіонів.

Важливими умовами успішного використання історико-архітектурних ресурсів є належний рівень збереження пам'яток, розвиток туристичної інфраструктури, залучення місцевих громад, впровадження принципів сталого розвитку та використання сучасних цифрових технологій. Застосування віртуальних турів, мобільних додатків, аудіогідів, технологій доповненої реальності та інших інноваційних засобів дає змогу зробити історико-архітектурні об'єкти більш доступними та привабливими для відвідувачів. Таким чином, комплексне використання історико-архітектурних ресурсів забезпечує не лише збереження культурної спадщини, але й створює широкі можливості для подальшого розвитку туристичної галузі.

1.3 Методика дослідження історико-архітектурних ресурсів та їхнього використання в туризмі

Методика дослідження являє собою сукупність підходів, методів і прийомів, які використовуються для вивчення історико-архітектурних ресурсів та особливостей їх використання у туристичній діяльності. Для досягнення поставленої мети дослідження було застосовано комплекс спеціальних методів, реалізованих у межах трьох основних етапів.

На першому етапі здійснювалося формування теоретико-методичної бази дослідження. Було проведено аналіз наукової літератури, навчально-методичних праць та електронних джерел, присвячених питанням історико-архітектурних туристичних ресурсів та архітектурного туризму. На цьому етапі використовувалися методи аналізу, які дали змогу узагальнити наукові підходи до визначення поняття історико-архітектурних ресурсів, розглянути

їх класифікацію та визначити роль у розвитку туризму. Також застосовувався порівняльний метод для зіставлення поглядів різних науковців щодо сутності та значення історико-архітектурної спадщини.

Другий етап передбачав збір та систематизацію інформації про історико-архітектурні ресурси Норвегії. Дослідження здійснювалося на основі наукових публікацій, офіційних сайтів туристичних організацій, матеріалів ЮНЕСКО, музейних ресурсів та інших відкритих інформаційних джерел. На цьому етапі використовувалися описовий метод для характеристики окремих пам'яток та метод систематизації для групування інформації про історико-архітектурні об'єкти країни.

На третьому етапі здійснювався аналіз особливостей використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії у туристичній діяльності. Досліджувалося залучення пам'яток до екскурсійної діяльності, фестивального туризму та сфери гостинності. Окрему увагу було приділено вивченню сучасних цифрових технологій у сфері історико-архітектурного туризму Норвегії та України, а також розробці концептуальних підходів до створення цифрової платформи «e-Heritage Ukraine». На цьому етапі застосовувалися методи порівняння, узагальнення та логічного аналізу, які дали змогу виявити особливості норвезького досвіду використання історико-архітектурних ресурсів у туризмі та визначити можливості його використання в українських умовах.

Таким чином, використання комплексу спеціальних методів дослідження забезпечило всебічне вивчення історико-архітектурних ресурсів Норвегії, особливостей їх використання у туристичній діяльності та можливостей застосування норвезького досвіду для розвитку історико-архітектурного туризму в Україні.

Розділ 2. Характеристика історико-архітектурних об'єктів Норвегії

2.1 Огляд основних етапів історичного розвитку країни

Скандинавія — це регіон, розташований у північній частині Європи і включає країни, такі як Норвегія, Швеція, Данія, Фінляндія та Ісландія. Цей регіон славиться своєю вражаючою природою, яка включає величезні гори, фьорди, ліси та озера [8].

Скандинавія має багатий історичний шлях, який можна поділити на кілька ключових етапів — “Дохристиянський період”, “Середньовіччя”, “Новий час”, “Сучасність”. Перші періоди включають доісторичні часи, коли люди займали цю землю та розвивали перші форми суспільства [41].

З плином часу, відбувалися зміни в політичному ландшафті та соціокультурній сфері. В середньовічні віки, Скандинавія стала важливим центром для вікінгів, що завойовували та торгували на широких просторах.

Процес християнізації, який почався в середньовіччі, привів до змін в релігійній сфері. Століттями розвивалися скандинавські королівства, відзначаючи себе у світовій історії.

З часом на Скандинавських землях виникали сучасні національні держави, такі як Норвегія, Швеція та Данія. Ці нації мали важливий вплив на події в Європі та відігравали ключову роль у формуванні історії цього регіону.

Дохристиянський період у скандинавському регіоні, який охоплює період з давньовікінгських часів до прийняття християнства, визначався різноманітністю культурних та соціальних аспектів. Скандинавські народи, включаючи вікінгів, були відомі своєю морською діяльністю, торгівлею та військовими походами [32].

У цьому періоді скандинави займалися землеробством, скотарством та ремеслом. Їх суспільство було розділене на різні класи, включаючи воїнів, селян та владарів. Військові походи та вторгнення в інші території відзначалися силою та військовою вправністю скандинавів, що призводило до створення імпозантних скандинавських поселень та об'єднань.

Релігійна система дохристиянської Скандинавії базувалася на віруваннях у богів, таких як Один, Тор та Фрейя. Ці боги відігравали важливу роль у повсякденному житті та воєнних справах. Скандинави вірили в життя після смерті та проводили різноманітні обряди та жертвоприношення, спрямовані на задоволення богів.

Зміни у релігійних та культурних парадигмах настали із поширенням християнства в Скандинавії в середньовіччі. Перехід до нової релігії призвів до змін у соціальній структурі, обрядовості та мистецтві. Це також вплинуло на відносини з іншими європейськими країнами та розширення торговельних зв'язків.

У цій динамічній періодизації скандинавської історії простежується важливий етап перетворень, які визначили не лише самість цього регіону, а й його взаємодію з іншими частинами Європи.

Середньовіччя у Скандинавії - це період історії, який тривав від прийняття християнства в 11 столітті до початку нового часу. Цей етап визначався не лише змінами в релігійних поглядах, але і соціальними та політичними трансформаціями [41].

Після християнізації Скандинавії відбулися значні зміни в суспільстві та культурі. Християнська віра замінила традиційні поганські вірування, і це призвело до переосмислення ролі церкви у суспільстві. Владарі стали залежні від церковної ієрархії, а церковні інституції взяли на себе роль управління та освіти [35].

У Скандинавії розвивалася феодална система, в якій землевласники, часто військові лідери, надавали земельні володіння в обмін на військову послугу. Спільноти селян також відчували вплив феодалної системи через покладені на них податки та обов'язки.

Торгівля залишалася ключовим елементом скандинавського життя, але тепер вона відбувалася в контексті розвинутої міської економіки. Міста, такі

як Берген та Осло, стали торговельними та культурними центрами, де зустрічалися представники різних соціальних класів.

Спадщина вікінгів прожила в нових формах, а розвиток мов та літератури відзначився створенням літературних творів, таких як "Едда" та "Саги", які зберігаються до сьогодні. Усе це свідчить про важливі та багатогранні перетворення, які зазнала Скандинавія протягом середньовіччя.

У новітні часи, у XVII-XIX століттях, скандинавські країни грали активну роль у європейських подіях. Наприклад, Швеція стала великим імперіальним гравцем у XVII столітті, а пізніше, у XIX столітті, скандинавські країни долучилися до руху за національну незалежність [41].

Швеція стала важливим гравцем в Європейських воєнних конфліктах, таких як Тридцятирічна війна, що вплинула на геополітичне положення регіону. Данія та Норвегія залишалися під єдиною королівською владою, але зазнавали впливу іноземних держав.

Економічний розвиток Скандинавії в цей період визначався розширенням зовнішньоторговельних зв'язків, розвитком сільського господарства та промисловості. Торговельні компанії, такі як шведська "Сталіндска компанія", забезпечували експорт продуктів та розширювали географію впливу.

У сфері культури виділялася роль просвітницького руху, що сприяло розвитку науки та освіти. Цей період також визначався виникненням національних літератур та мов, які відігравали важливу роль у формуванні національних ідентичностей.

У XIX столітті національне пробудження стало ключовим фактором, що призвело до отримання Скандинавією незалежності від Швеції та визначення королівств Данії, Норвегії та Швеції в їхніх сучасних межах. Розвиток промисловості та утворення конституційних монархій позначили завершення періоду Нового часу в історії Скандинавії.

Сучасний період у Скандинавії визначається як високим рівнем соціального добробуту, стійкістю економіки та активною роллю країн регіону на світовій арені. Данія, Швеція, та Норвегія займають провідні позиції у багатьох сферах, таких як економіка, освіта та соціальна політика [41].

Економічна диверсифікація в Скандинавії включає в себе високорозвинену промисловість, інноваційні технології та високий рівень енергетичної ефективності. Країни активно вивчають можливості відновлюваної енергії та приділяють велику увагу екологічній стійкості.

Системи соціального забезпечення та громадського здоров'я вважаються одними з найбільш розвиненими у світі, забезпечуючи громадянам високий рівень медичного обслуговування та соціальних послуг. Концепція відкритого та рівного суспільства визначає соціальну політику, сприяючи взаємодії в суспільстві.

Культурний ландшафт Скандинавії вражає своєю різноманітністю і толерантністю. Розвинуті мистецтво, література, та дизайн відзначаються своєрідністю та високою якістю. Також слід відзначити активну участь у світових гуманітарних та миротворчих ініціативах.

Скандинавські країни грають важливу роль в міжнародних організаціях та співпраці з іншими державами. Їхня політика спрямована на підтримку миру, стабільності та розвитку. Сучасний період у Скандинавії відображає синергію між традиціями та інноваціями, роблячи цей регіон важливим учасником світового співтовариства.

Холодний клімат Скандинавії вплинув на розвиток унікальних архітектурних стилів, відсутніх у інших регіонах, таких як Аляска або Сибір. Наприклад, традиційні скандинавські хатини часто виготовлялись із доступних і легких у будівництві дерев'яних матеріалів [38].

У порівнянні з цим в Америці та Сибіру переважали будинки із каменю або глини, більш стійкі до вогню та морозу. Це відображало різні культурні традиції та технології областей. Клімат Скандинавії сприяв формуванню

міцних соціальних зв'язків та спільнот. Люди часто оселялись в невеликих групах, де взаємопідтримка допомагала виживати в суворих умовах.

Морепопластво стало важливим засобом заробітку для багатьох скандинавів і сприяло розвитку культурних зв'язків з іншими регіонами Європи. Довга берегова лінія сприяла розвитку морської торгівлі та суднобудування, що призвело до впровадження нових архітектурних стилів та технологій, пов'язаних із морепоплаством.

Культурні особливості Скандинавії глибоко впливають на архітектуру регіону, віддзеркалюючи цінності, традиції та специфічність цього культурного середовища. Декілька ключових аспектів можна виділити в цьому контексті:

1. Природна Гармонія: Архітектура Скандинавії відзначається бажанням зберегти гармонію з природою. Багато будівель використовують натуральні матеріали, такі як дерево та камінь, які не лише надають будівлі характер, але й лагідно вписуються в природне оточення.

2. Сезонність та Світлова Ефективність: У зв'язку з екстремальними погодними умовами у північних регіонах, скандинавська архітектура часто враховує сезонність та максимізацію використання світла. Великі вікна, просторі планування та ефективне використання природного світла є типовими елементами дизайну.

3. Традиції та Сучасність: Сучасна скандинавська архітектура вдало поєднує сучасні тенденції з традиціями. Збереження старовинних будівель та використання традиційних методів будівництва.

4. Зручність та Комфорт: Прагнення до "хайгу" також відбивається в архітектурі. Створення просторів, які підтримують тепло та розташовуються в затишних оточеннях, є важливим аспектом скандинавського дизайну [38].

Узагальнюючи, скандинавська архітектура вражає своєю збалансованістю, прагненням до гармонії з природою та вираженням культурних цінностей в структурах та формах будівель.

2.2 Визначні історико-архітектурні пам'ятки Норвегії

Історико-архітектурна спадщина Норвегії є важливою складовою культурного надбання країни та відіграє значну роль у розвитку туристичної діяльності. Протягом століть на території держави сформувалася велика кількість архітектурних об'єктів різного призначення, серед яких оборонні споруди, культові будівлі, адміністративні комплекси та пам'ятки середньовічної дерев'яної архітектури. Ці об'єкти відображають основні етапи історичного розвитку Норвегії, особливості її державотворення, релігійного життя та культурних традицій. Завдяки високому рівню збереженості, архітектурній унікальності та історичній цінності вони становлять значний інтерес для науковців, дослідників і туристів з усього світу. Особливе місце серед історико-архітектурних ресурсів країни займають фортеці, ставкірки, ратуші та інші пам'ятки, які є важливими елементами туристичної привабливості Норвегії та активно використовуються в екскурсійній діяльності.

Фортеця Акерсхус, розташована в Осло, Норвегія, є найстарішою та однією з найвизначніших історичних споруд країни, її культурна та історична вага надає їй особливе значення у національному контексті. Заснована у 1299 році королем Гаконом V, фортеця виступала як королівська резиденція та ключовий об'єкт оборони.

Будівництво, яке мало стратегічне значення, почалося в кінці 13 століття. У той час було сказано, що правитель замку Акерсхус керував усією Норвегією. А в 1308 році його вперше атакував ворог. У 16 столітті фортеця була повністю зруйнована ударом блискавки [25].

З розвитком часу фортеця пройшла реконструкцію у стилі Ренесансу у XVII столітті, отримавши сучасний вигляд, і зберігає свою архітектурну красу та статус національного символу. А сьогодні в залі Олафшаллен проходять різні урочистості та офіційні прийоми. У фортеці знаходиться міністерство оборони Норвегії, а також штаб-квартира збройних сил країни. Незважаючи

на це, Акерсхус, який являється популярною архітектурною пам'яткою Осло, він все одно щоденно відкритий для відвідувачів.

У XIX столітті вона стала об'єктом дослідження архітекторами та істориками, зберігаючи свою автентичність та історичну цінність.

Фортеця Бергенхус - це середньовічна споруда, яка частково відновлена вже в наш час. Від фортеці, яка була збудована в середні віки як фортифікаційна споруда, мало що залишилося. Вона сильно постраждала у 1944 році під час вибуху тут військового корабля. На цей час відновлено лише частину будівель - вежа Розенкранца і палац короля Хаакона. У 2006 році на території фортеці відкрився музей, в якому регулярно проводяться різноманітні виставки здебільшого на історичну тему [26].

Фортеця Бергенхус зведена в легендарному місці. У 1163 році тут перебувала церква Христа, де була проведена перша в історії Норвегії королівська коронація. Разом з цим відбулася ще одна важлива подія - в храм перевезли цінні мощі святої Сунніви. У дерев'яній фортеці поруч з храмом з часом оселилися єпископи і норвезькі монархи.

Бергенхус був побудований в 1247 році. Причиною цьому стало те, що місту Бергену був присвоєний статус столиці, і король Хокон IV наказав звести в ньому королівську резиденцію. За короткий період на місці храму і дерев'яної фортеці був зведений цілий комплекс, що складається з: резиденції короля і єпископа; кількох храмів; Кафедрального собору.

Досить довго комплекс зберігав свою цілісність, і багато з будівель функціонували. Але події Другої світової війни стали руйнівними для історичної пам'ятки. У 1944 році на борту голландського корабля, що стояв у бухті, стався вибух такої сили, що він завдав значної шкоди не тільки бухті, а й комплексу будівель. Фортеця Бергенхус дуже постраждала. Відновленням пам'ятника зайнялися відразу після війни, він набув вигляду практично повністю відповідний первозданному, і досі зберігає його.

Сьогодні Фортеця Бергенхус, або, як її ще іменують на честь короля Хокона IV, Хаконскаллен, належить Бергенському міському музею. Найцікавіша будова в фортеці - Зал Хокона. Це середньовічний кам'яний зал, побудований в XIII столітті. Він є найбільшою будовою в палаці. Зал використовується для проведення концертів за участю хору і камерної музики. Також у ньому проводяться офіційні заходи.

Не менш цікаво відвідати Вежу Розенкранц, яка отримала свою назву від губернатора, який правив у XVI столітті. Можна відвідати кімнати губернатора, підземелля і позиції для гармат на верхніх поверхах. На сьогоднішній день ця вежа - один з найцікавіших туристичних об'єктів в Фортеці Бергенхус [31].

Фортеця Крістіанстен розташована на пагорбі на схід від міста Тронхейм у графстві Тренделаг, Норвегія, названа на честь Крістіана V Датсько-Норвезького.

Тронхейм традиційно був захищений укріпленнями на річці Нідельвен і Скансен, але місто було вразливим для нападу зі сходу. Тому фортецю поставили на пагорбі, щоб захистити центр міста та контролювати територію від Іли до Ладе.

Фортеця була побудована в період з 1682 по 1684 рік і зміцнена до повного оборонного укріплення в 1691 році шляхом будівництва передового посту Крістіандсандс бастіон на сході і в 1695 році з нині зниклим Муленберг Скансе біля річки Нідельвен. Ці укріплення були оточені суцільним частоколом і таким чином з'єднані з укріпленим містом. У 1750 році фортеця була модернізована новими бастіонами та казематами для захисту від мінометної артилерії. Дві нові ізольовані оборонні споруди також були побудовані на сході - редути Грюнера та Фреліха, але сьогодні їх майже не видно.

Цитадель, розташована в Тенсбергі, була одним з найбільших і надійних укріплень у всій Скандинавії. Цитадель була зведена з місцевого каменю у XVI столітті.

Цитадель Тенсберг складається з кількох будівель, включаючи замок, фортецю та церкву. Замок є найстарішою частиною цитаделі, і він був побудований в романському стилі. Фортеця була побудована в 16 столітті, щоб зміцнити захист цитаделі. Церква була побудована в 18 столітті, і вона є місцем проведення регулярних богослужінь.

Фортеця була оточена величезними вежами, залишки яких можна побачити сьогодні. Завдяки своїй потужності і висоті цитадель служила надійним захистом місту, а на її стіни прямо з гавані піднімалися різні вантажі. Після епідемія чуми, яка прокотилася по всій Європі, в 1503 році цитадель була зруйнована і розграбована шведськими військами. Сьогодні біля підніжжя скелі відкрито невеликий музей, експонати якого розповідають про культуру, побут і традиції корінного населення цих місць [38].

Деякі цікаві факти про цитадель Тенсберг: Цитадель є найстарішим постійно заселеним замком у Норвегії; Цитадель була резиденцією норвезьких королів протягом 16 століття; Цитадель використовувалася як в'язниця протягом 19 століття; Цитадель була пошкоджена під час Другої світової війни, але вона була відновлена після війни.

Церква Хеддала розташована в селі Хеддал в долині Гудбрандсдален, Норвегія, і є найстарішою збереженою церквою країни, спорудженою у XII столітті. Представляючи типовий зразок норвезької дерев'яної церкви з високим шпилем і витонченим різьбленим декором, ця церква має велике історичне, культурне і архітектурне значення.

Її історична важливість полягає в тому, що вона є найстарішим збереженим свідченням середньовічної історії Норвегії. Культурно ця церква стає ключовим аспектом норвезької спадщини, демонструючи традиційну архітектуру та мистецтво. Її архітектурна цінність проявляється в квадратній

формі з величезним шпилем по центру, дерев'яними балками, що утворюють стіни, та витонченим різьбленим декором на дверях, вікнах та капітелях.

Церква Хеддала слугує важливим об'єктом для туристів і відкрита для відвідування протягом усього року. Усі ці аспекти роблять її не лише свідком історії та культури Норвегії, але й надзвичайно цінним об'єктом архітектурної спадщини [9].

Розташована в селі Орнес, дерев'яна церква Урнеса є історичною пам'яткою Норвегії, яка щороку приваблює тисячі туристів. Церква спочатку була побудована в 12 столітті і розташована на східній стороні великого фіорду, відкриваючи відвідувачам уявлення про природну красу, якою відома Норвегія. У 1979 році ЮНЕСКО занесла до списку всесвітньої спадщини церкву Урна, яка визнана її історичною значимістю.

За легендою, у часи, коли в Норвегії було запроваджено християнство, по обидва боки Люстерфьорду жили два гіганти. Гіганти побудували власну церкву біля своїх сторін, і велетень у Сольворні побачив, що церква в Урні є кращою за його власну і була настільки розлючена, що кинув за нею камінь. Камінь не влучив, і гігант в Урні надіслав камінь назад, що впав над церквою Солворн. За легендою, обидва камені існують як моноліти.

Церква відома різьбленими панелями, що збереглися з 1050 року. Панелі виготовлені в так званому «урнесьському» стилі — різновиді поширеного в тогочасній Скандинавії «звіриного стилю» [10].

Дерев'яна церква в Урнесе не піддалася руйнівній дії часу тому, що дерев'яна рама лежить на кам'яному фундаменті, а відсутність контакту з землею запобігло гниттю дерева [14].

Боргуннська ставкірка — одна з найдавніших збережених каркасних церков, розташована в селі Боргунн.

Особливістю церкви є скульптурні зображення драконів на даху. При уважному огляді на дверях західного порталу біля залізних ручок з

численними змійними головами можна розгледіти рунічні знаки-обереги, очевидно, вирізані для захисту дверей від ворогів.

При дослідженні ставкірки в Боргунні виявлені цікаві технологічні знахідки стародавніх архітекторів. Наприклад, дерева, обрані для будівництва, витримувалися на корені для того, щоб смола могла вийти на поверхню, і лише потім зрубувалися й оброблялися. Півкола арок, що підтримують хори, зроблені з прикореневиx частин деревних стовбурів («колін»), «розрахованих» самою природою так, щоб витримувати величезні вертикальні навантаження.

Металеві деталі при будівництві ставкірки Боргунн не використовувалися. Кількість деталей, з яких складається церква, перевищує 2 000. Міцний каркас стійок збирали на землі, а потім піднімали у вертикальне положення за допомогою довгих жердин.

Раніше декор інтер'єрів і фасадів церкви був дуже яскравим: її розписували фарбами, залишки яких збереглися на деяких дерев'яних деталях інтер'єру.

У середині XX століття ставкірка Боргунна була законсервована смолами, через що сильно почорніла.

Унікальність ставкірки в Боргунні в тому, що вона збереглася без істотних змін як технологічних, так і декораційних (крім, мабуть, забарвлення) [7].

Ратуша Осло, відома як "Ротуша", є однією з найважливіших історичних та архітектурних пам'яток міста Осло. Офіційно вона називається "Родхусет" (Rådhuset) і є місцем, де знаходиться міська влада та мерія міста.

Ратуша була побудована у стилі функціоналізму та модернізму, а її будівництво тривало з 1931 по 1950 рік. Архітектори ратуші - Арнстін Арнберг та Магнус Поулсен - спроектували будівлю, яка відображає тенденції свого часу та витончений норвезький стиль.

Історичне значення Ратуші полягає в тому, що вона слугує не тільки органом міської влади, але і символом національного патріотизму та незалежності. Багато елементів дизайну та декору Ратуші присвячено

норвезькій історії та культурі. Наприклад, на фасаді можна побачити витончені рельєфи, які розповідають історію Норвегії.

Також важливо відзначити, що Ратуша розташована поруч з Ослофьордом, надаючи їй прекрасний видовищний вигляд. За роки свого існування вона стала не лише адміністративним центром, але і місцем проведення різноманітних культурних заходів, виставок та урочистостей.

Ратуша Бергена, відома також як "Берген Русе", є однією з найвизначніших архітектурних та історичних пам'яток міста Берген, Норвегія. Офіційно її називають "Rådhuset i Bergen".

Ратуша була побудована у середньовіччі та вважається однією з найстаріших будівель у Бергені. Будівництво почалося в 1621 році, і вона була завершена в 1670 році. Основним архітектором був Антон Мозер.

Її архітектурний стиль відображає ренесансні та готичні впливи. Ратуша є вражаючим прикладом архітектурної майстерності та важливої історичної спадщини. Особливо вразлива є її декоративна галерея та високий шпиль, які роблять її визначним об'єктом у пейзажі Бергена.

Що стосується історичної цінності, Ратуша відігравала важливу роль у суспільному та політичному житті міста протягом століть. Вона використовувалася як місце для засідань ради і місцевих урочистостей. Ратуша Бергена також є популярною туристичною атракцією і місцем, де проводяться різноманітні культурні події та виставки.

Отже, історико-архітектурні пам'ятки Норвегії представлені різноманітними об'єктами оборонної, сакральної та цивільної архітектури, серед яких особливе місце займають середньовічні фортеці, дерев'яні ставкірки, ратуші та королівські резиденції. Вони не лише зберігають історичну та культурну спадщину країни, а й активно використовуються у туристичній діяльності як важливі екскурсійні об'єкти. Високий рівень збереження, автентичність та історична цінність цих пам'яток сприяють

формуванню позитивного туристичного іміджу Норвегії та забезпечують її привабливість для внутрішніх і міжнародних туристів.

Розділ 3. Використання історико-архітектурних ресурсів Норвегії у туризмі

3.1 Залучення історико-архітектурних пам'яток країни до екскурсійної діяльності

У 2025 році туристична галузь Норвегії продовжила демонструвати позитивну динаміку розвитку. За даними Статистичного управління Норвегії, у комерційних засобах розміщення країни було зафіксовано рекордні 40,6 млн ночівель, що на 5,2 % більше порівняно з 2024 роком. Основним чинником зростання стали іноземні туристи, кількість ночівель яких збільшилася на 14 % і досягла 14,2 млн. Це свідчить про зростання міжнародної туристичної привабливості Норвегії та посилення інтересу до її природних і культурно-історичних ресурсів [65].

Серед найпопулярніших регіонів виділяється Західна Норвегія з її знаменитими фіордами, такими як Гейрангер-фіорд і Нерей-фіорд, які входять до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Місто Берген, що розташоване у цьому регіоні, є важливим культурним і туристичним центром. Східна Норвегія, де розташована столиця Осло, приваблює поєднанням сучасної архітектури, історичних пам'яток і багатих культурних програм. Північна Норвегія є магнітом для тих, хто прагне побачити полярне сяйво або відчути полярний день, тоді як Центральна Норвегія зі столицею регіону Тронгеймом пропонує багату історичну спадщину, включаючи Нідароський собор. Південна Норвегія, відома своїми курортами та пляжами, стає особливо популярною у літній період [64].

Архітектурні пам'ятки Норвегії широко використовуються в туризмі як важливий елемент екскурсійних і туристичних програм. Їх інтегрують у культурні маршрути, тематичні тури та освітні заходи, що дозволяє відвідувачам глибше зануритися в історію та культуру країни. Багато пам'яток слугують місцем проведення фестивалів, виставок і театралізованих дійств, які

доповнюють туристичний досвід, привертаючи як місцевих, так і міжнародних гостей.

Наприклад, туристи мають змогу відвідати центральну пішохідну екскурсію Осло — це захоплююча прогулянка, яка дозволяє поринути в атмосферу столиці Норвегії, досліджуючи її визначні пам'ятки, історію та архітектурні перлини. Тривалість екскурсії складає близько двох годин, протягом яких гід відкриє перед вами як найвідоміші місця, так і менш відомі куточки міста. Екскурсія починається на площі Jernbanetorget біля символічної статуї тигра поруч із Центральним вокзалом і завершується поблизу Норвезького парламенту [57].

Під час маршруту учасники мають змогу побачити такі важливі місця, як Оперний театр Осло, історичну фортецю Акерсхус із її середньовічною атмосферою та панорамними видами, а також Ратушу Осло, де щороку проходить церемонія вручення Нобелівської премії миру. Крім того, маршрут включає в себе Королівський палац, оточений гарним парком, і головну пішохідну вулицю Карла Юхана, що веде від Центрального вокзалу до палацу. Завершується прогулянка біля будівлі Норвезького парламенту.

Також туристам пропонується екскурсія "Міфи та легенди Осло" , це захоплива подорож в історію норвезької столиці, яка розкриває її темні та містичні сторони. Протягом двох годин учасники досліджують центральні райони міста, слухають розповіді про давніх вікінгів, легендарних злочинців та місцевих привидів [56].

Досвідчений гід оживляє історію, розповідаючи про жорстокі битви, міфи та вбивства, а також знайомить з унікальними норвезькими традиціями. Ця екскурсія надає можливість побачити Осло з нової перспективи, поєднуючи огляд визначних місць із захопливими історіями, що залишають незабутні враження [56].

Екскурсія "Зимова пішохідна прогулянка Бергеном та різдвяна магія" пропонує зануритися в святкову атмосферу Бергена, поєднуючи історичні

пам'ятки з різдвяними традиціями. Маршрут розпочинається на площі Festplassen, де розташований різдвяний ярмарок Бергена. Тут можна скуштувати норвезькі ласощі та придбати місцеві вироби. Далі прогулянка пролягає через Брюгген, об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО, відомий своїми дерев'яними будівлями, які в цей час прикрашені святковими вогнями. Відвідування Бергенського собору та площі Торгальменнінген додає культурного колориту до екскурсії. Завершується тур спокійною прогулянкою вздовж гавані Брюгген та відвідуванням середньовічної фортеці Бергенхус, що створює ідеальне поєднання історії, традицій та святкової атмосфери [55].

Екскурсія "Історична прогулянка по Тромсе" пропонує 2,5-годинну подорож, що розкриває багату історію та культуру цього арктичного міста. Маршрут охоплює найстаріші частини Тромсе, включаючи території, що входили до його меж у 1794 році. Під час прогулянки учасники дізнаються, чому Тромсе називають "Північною Парижем", відвідають Полярний музей, де представлені історії дослідників, мисливців на тюленів та полярних ведмедів, а також побачать найпівнічніші у світі собори такі як Арктичний собор (Ishavskatedralen), та Собор Пресвятої Діви Марії (Tromsø domkirke) [58].

У Норвегії активно використовується розміщення музеїв на територіях архітектурних пам'яток, і це є важливим елементом збереження культурної спадщини та популяризації туризму. Архітектурні пам'ятки часто служать не лише історичними свідченнями, а й функціональними просторами для музеїв, які демонструють як їхню власну історію, так і ширші аспекти норвезької культури, архітектури, та традицій.

Як приклад, один з найстаріших світських будівель у Скандинавії архієпископський палац у Тронгеймі, який нині став важливим музейним комплексом, який зберігає частинки історії Тронгейма та Норвегії. У музеї виставлено археологічні знахідки: скульптури із собору Нідарос, унікальна мантия архієпископа, а також усе, що пов'язане з історією храму. У північному

крилі можна відвідати великий архієпископський зал для аудієнцій та приватні покої високопосадовця духовенства. Регалії норвезької корони виставлені у західному крилі. Тут же знаходиться і Військовий музей з експозицією, яка розповідає про норвезькі збройні сили від найдавніших часів до 1945 року. У літній час відвідувачі збираються у дворі, де історична площа на час щорічного фестивалю Св. Олафа перетворюється на сцену для театральних вистав і концертів [59].

Також музей Ханзейського союзу у Брюггені, розташований у Бергені, є важливою історичною пам'яткою та об'єктом Світової спадщини ЮНЕСКО. Він присвячений історії середньовічного торгового союзу, що об'єднував міста Балтійського регіону. Експозиція включає археологічні знахідки, торгові книги, монети, знаряддя праці, а також реконструкцію стародавніх складів і майстерень. Музей приваблює відвідувачів унікальними археологічними артефактами, інтерактивними виставками та історичними реконструкціями, які дозволяють глибше зрозуміти роль Норвегії у міжнародній торгівлі. Крім традиційного огляду експозицій, музей інтегрує сучасні туристичні сервіси, такі як гіді, мультимедійні тури, а також культурні заходи, що проводяться у самому районі Брюгген. Це місце стало обов'язковим пунктом у маршрутах туристів, які відвідують Берген, адже воно поєднує історичний контекст із живими враженнями.

Туристи можуть відвідати дерев'яні церкви Урнес та Хеддал у яких розташовані музеї, які пропонують туристам не лише оглянути автентичну середньовічну архітектуру, а й глибше зануритися в історію християнства та місцевих традицій Норвегії. Відвідувачі можуть побачити старовинні реліквії, дерев'яні різьблення, рукописи та інші артефакти, що ілюструють релігійне та культурне життя середньовічного скандинавського суспільства [61].

Ставангерський собор, будучи одним із найстаріших і найважливіших сакральних об'єктів Норвегії, слугує не лише духовним осередком, а й популярною туристичною локацією. Туристи, які відвідують собор,

отримують унікальну можливість зануритися в атмосферу середньовічної Норвегії, адже в його стінах діють музеї, які спеціалізуються на історії релігії, мистецтва і архітектури [62].

Один із ключових акцентів туристичного досвіду – це інтерактивність. Експозиції в музеях при соборі розповідають не тільки про історію самого храму, але й про релігійне життя міста в різні епохи. Сучасні технології, такі як віртуальні тури, мультимедійні презентації та аудіогіди, дозволяють зануритися у життя середньовічного Ставангера. Завдяки цьому туристи не лише оглядають експонати, а й переживають справжню подорож у часі.

Для туристів з дітьми організовуються спеціальні програми, включаючи квести і творчі майстерні, які дозволяють молодшій аудиторії цікаво та пізнавально провести час. Музей активно залучає різні вікові групи, створюючи простір, де кожен може знайти щось для себе.

Фортеця Акерсхус в Осло є одним із найбільш привабливих місць для туристів, які цікавляться історією Норвегії. На території знаходиться цікавий музей – Норвезький музей опору (Norges Hjemmefrontmuseum), який розповідає про боротьбу норвежців проти окупації під час Другої світової війни. Цей музей привертає увагу як місцевих відвідувачів, так і міжнародних туристів, завдяки інтерактивним експозиціям, що дозволяють глибше зануритися в історичні події [63].

Музей кораблів вікінгів розташований на території культурно-історичного комплексу Бюгдой у Осло, який є популярною туристичною зоною, що об'єднує кілька відомих музеїв. Цей музей приваблює відвідувачів не лише унікальними артефактами, такими як кораблі Осеберг, Гокстад і Туне, а й своєю інтерактивністю. Виставки супроводжуються мультимедійними презентаціями, відео та реконструкціями побуту, що робить досвід захопливим для людей будь-якого віку [51].

Отже, Норвегія гармонійно поєднує унікальні природні ландшафти з багатою історичною та культурною спадщиною, створюючи різноманітні

туристичні можливості. Використання архітектурних пам'яток і інтерактивних музеїв забезпечує глибоке занурення в історію країни, роблячи її привабливою для відвідувачів з усього світу. Завдяки сучасним підходам і збереженню культурних цінностей, Норвегія є прикладом успішного розвитку туризму.

3.2 Залучення історико-архітектурних пам'яток до фестивальної діяльності та у сферу гостинності

Проведення фестивалів на територіях історико-архітектурних пам'яток Норвегії є яскравим прикладом ефективного поєднання збереження культурної спадщини та розвитку туризму. Такі заходи дозволяють не лише популяризувати історичні об'єкти серед туристів, але й сприяють економічному зростанню регіонів, створюючи нові робочі місця та залучаючи інвестиції. Завдяки унікальній атмосфері, що виникає на тлі старовинних фортець, церков та ратуш, фестивалі стають потужним інструментом у формуванні привабливого туристичного продукту, який об'єднує культурно-розважальний, освітній та рекреаційний аспекти.

Прикладом такого досвіду є Бергенський міжнародний фестиваль (Festspillene i Bergen,) який є однією з ключових культурних подій Норвегії, що приваблює туристів з усього світу. Щороку наприкінці весни цей фестиваль мистецтв оживляє історичне місто Берген, використовуючи його багаті культурні та архітектурні ресурси як унікальні сцени для своїх заходів [44].

Одним із центральних місць проведення фестивалю є Хаконський зал (Håkonshallen), який сам по собі є визначною історичною пам'яткою. Ця середньовічна зала, побудована у XIII столітті, стає ідеальним тлом для концертів класичної музики, театральних вистав та інших перформансів. Наприклад, в одному з останніх років у стінах цієї середньовічної споруди виступив Лондонський симфонічний оркестр, виконавши твори Бетховена і Брамса, що підкреслює глибину й велич історичного простору [44].

Серед театральних вистав особливо запам'яталася постановка "Пер Гюнт" Генріка Ібсена в інтерпретації сучасного режисера, яка поєднала класичний текст із мультимедійними ефектами, створивши яскравий контраст між інноваціями і середньовічною архітектурою. Також у Хаконському залі проводяться камерні концерти, наприклад, виступи фортепіанних віртуозів, таких як Лейф Ове Андснес, чия музика в супроводі стародавньої акустики залу створює особливий емоційний резонанс [45].

Нідароський джазовий фестиваль (Nidaros Jazz Festival) — це щорічний музичний захід, що відбувається в Тронгеймі, Норвегія, і приваблює шанувальників джазу з усього світу. Фестиваль проходить у Нідароському соборі, одному з найвідоміших історичних пам'яток країни. Ця унікальна локація надає події особливої атмосфери, поєднуючи духовність готичної архітектури з сучасними джазовими ритмами [46].

Для туристів відвідування Nidaros Jazz Festival — це можливість насолодитися високоякісною музикою в неповторному середовищі. Під час фестивалю виступають як відомі міжнародні артисти, так і місцеві таланти, що забезпечує різноманітність програм. Наприклад, такі як саксофоніст Ян Гарбарек та піаніст Чік Корія. Окрім музичних виступів, відвідувачі можуть взяти участь у майстер-класах, лекціях та інших заходах, що поглиблюють розуміння джазової культури [46].

Середньовічний фестиваль у Хеддалі — це щорічний захід, що відбувається на території Ставкірки в Хеддалі, найбільшої дерев'яної церкви Норвегії, розташованої поблизу міста Нутодден [48].

Туристи можуть насолодитися реконструкціями лицарських турнірів, виступами середньовічних музикантів та танцюристів, а також відвідати ремісничі майстер-класи, де демонструються традиційні техніки ковальства, ткацтва та гончарства. Серед них — реконструкції лицарських турнірів, виступи середньовічних музикантів та танцюристів. Зокрема, на фестивалі виступають такі колективи, як Вікінги Фрейсе (Frøyse Vikings), які

спеціалізуються на відтворенні боїв та турнірів, а також музичний ансамбль Календа Майя (Kalenda Maya), що виконує автентичну середньовічну музику. Танцювальні групи, такі як Гледіляйкур (Gleðileikur), демонструють традиційні танці того періоду, залучаючи глядачів до активної участі [48].

Фортеця Крістіанстен (Kristiansten Fortress) у Тронгеймі є важливим туристичним об'єктом, який активно використовується для проведення культурних заходів, що додають додаткового значення його історичній спадщині.

На території фортеці регулярно проводяться культурні події, які стають яскравими туристичними атракціями. Однією з найбільш відомих є музичний фестиваль «Тронгейм Коллінг», що об'єднує нових та знаних виконавців, пропонуючи гостям широкий спектр жанрів. Під час фестивалю «Дні святого Олава» (Olavsfestdagene), присвяченого святому Олаву, тут проходять концерти, театральні вистави та інші заходи, які відображають культурну спадщину Норвегії. Крім того, фортеця є частиною «Тронгеймського джазового фестивалю» (Trondheim Jazz Festival), що збирає джазових музикантів зі всього світу, пропонуючи неймовірні виступи під відкритим небом [49].

Середньовічний Фестиваль у Осло (Oslo Medieval Festival) є яскравою подією в культурному календарі Норвегії, яка привертає увагу туристів з усього світу. Цей фестиваль відбувається на території Акершуса, однієї з найвідоміших середньовічних фортець Норвегії, що має важливе історичне значення для країни. Фортеця Акершус не лише є архітектурним шедевром, а й надає атмосферу справжнього середньовіччя, що ідеально вписується в концепцію фестивалю [50].

Для туристів це унікальна можливість поринути в атмосферу життя Середньовіччя через реконструкції історичних подій, ярмарки ремесел, лицарські турніри та театральні вистави. Організатори роблять акцент на інтерактивності: гості можуть взяти участь у середньовічних іграх, навчитися

стародавнім ремеслам, спробувати традиційну кухню тієї епохи та послухати автентичну музику. Майстри демонструють ковальство, виготовляючи зброю, ножі та декоративні елементи з металу, а також ремонтують обладунки. Ткацтво і прядіння також є важливими частинами фестивалю, де відвідувачам показують, як працювали на ручних ткацьких станках і створювали тканини з вовни чи льону. Гончарство привертає увагу багатьох гостей, адже майстри виготовляють посуд за традиційними методами, використовуючи гончарне коло. Представлені ремесла включають також виготовлення прикрас зі скла та металу, плетіння кошиків і створення дерев'яних виробів [50].

Тенсберзький фестиваль вікінгів (Tønsberg Viking Festival) проводиться на території фортеці Тенсберг, яка сама по собі є видатною історико-культурною пам'яткою. Фортеця, розташована на високому пагорбі з панорамним видом на місто, додає унікальної атмосфери фестивалю, створюючи ідеальне тло для занурення у вікінгську епоху [51].

Фестиваль приваблює туристів з усього світу, пропонуючи інтерактивний досвід: реконструкції битв, ремісничі майстер-класи, лекції про життя вікінгів, а також ярмарки з автентичними товарами, такими як зброя, одяг, прикраси та їжа. Фестиваль також є важливою платформою для міжнародного культурного обміну. Наприклад, у 2018 році українська громада в Норвегії брала активну участь у заході, представляючи елементи української культури та історії, що свідчить про відкритість фестивалю до різних культурних впливів [54].

Готель у фортеці Конгсвінгер (Festningen Hotel & Resort) — це унікальний готель, розташований на території історичної фортеці Конгсвінгер (Kongsvinger Festning) у Норвегії. Його інтеграція в архітектурну пам'ятку XVII століття робить цей об'єкт одним із яскравих прикладів використання історичних ресурсів у туризмі. Фортеця, яка колись слугувала оборонним укріпленням для захисту стратегічних кордонів країни, сьогодні стала місцем, де історія поєднується із сучасним комфортом. Фортеця Конгсвінгер має

значну історичну цінність, адже вона відігравала ключову роль у національній обороні Норвегії та була важливим пунктом у політичній історії країни. Збережені оригінальні архітектурні елементи, такі як масивні стіни, каземати та бастіони, створюють неповторну атмосферу, яка приваблює туристів, зацікавлених у культурній спадщині. Завдяки реконструкції, фортецю вдалося перетворити на багатофункціональний туристичний об'єкт, який поєднує в собі музейний простір, готель та місце проведення культурних заходів. Готель пропонує гостям високий рівень комфорту з урахуванням сучасних стандартів. При цьому збережено історичний дух будівлі: інтер'єри виконані в стилі, що підкреслює історичну автентичність, але водночас забезпечує комфортні умови для проживання. Особливу увагу приділено деталям: номери оформлені так, щоб передати атмосферу фортеці, але вони також оснащені сучасними зручностями. Гості можуть насолоджуватися мальовничими краєвидами на місто Конгсвінгер та річку Гломма, які відкриваються з фортеці [52].

Готель Валакер (Walaker Hotel) розташований у мальовничому селі Сольворн на березі Лустрафіорду, цей готель приваблює мандрівників своїм статусом найстарішого сімейного готелю в країні, який функціонує з 1640 року. Його історична цінність і збережена автентична архітектура створюють унікальну атмосферу, що дозволяє туристам зануритися у минуле. Головна будівля, зведена у XVII столітті, зберігає елементи первісного дизайну, які поєднуються з антикварними меблями та історичними експонатами. Готель також відомий своєю участю в розвитку гастрономічного туризму, пропонуючи гостям страви з місцевих продуктів, які відображають кулінарні традиції регіону. Walaker Hotel входить до асоціації «De Historiske», що додає йому престижу серед туристів, які шукають автентичні та унікальні враження. Крім того, його розташування на березі одного з найкрасивіших фіордів Норвегії дозволяє поєднати культурний відпочинок з активними розвагами на природі. Гості можуть насолоджуватися прогулянками вздовж фіорду, каякінгом або відвідати навколишні природні та історичні пам'ятки [53].

Проведення фестивалів та розміщення готельної інфраструктури на територіях історико-архітектурних пам'яток Норвегії є одним із ключових чинників розвитку туристичної галузі країни. Завдяки унікальному поєднанню культурних подій, таких як фестивалі музики, мистецтва чи історичної реконструкції, із розміщенням туристів у сучасних або автентичних готелях, забезпечується привабливість цих локацій для широкої аудиторії. Це сприяє підвищенню туристичного потоку, популяризації історико-культурної спадщини та економічному розвитку регіонів. Окрім того, така інтеграція дозволяє зберігати пам'ятки у належному стані, оскільки частина отриманих коштів спрямовується на їх реставрацію та підтримку. Таким чином, використання історико-архітектурних пам'яток для проведення фестивалів і розміщення туристів створює унікальний баланс між збереженням національної спадщини та задоволенням потреб сучасного туризму, відкриваючи нові перспективи для сталого розвитку цієї сфери в Норвегії.

Розділ 4. Сучасні цифрові технології у сфері історико-архітектурного туризму в Норвегії та в Україні

4.1 Досвід цифровізації історико-архітектурного туризму в Норвегії

Норвегія є однією з країн Європи, де цифрові технології стали важливою складовою розвитку культурної спадщини та туристичної інфраструктури. Особливе місце в цьому процесі займає архітектурний туризм, який поєднує історичні пам'ятки, сучасну архітектуру, музеї та цифрові сервіси для туристів. Завдяки активній державній підтримці та високому рівню розвитку інформаційних технологій Норвегія змогла створити сучасну систему цифрового представлення історико-архітектурних ресурсів.

Одним із головних напрямів розвитку архітектурного туризму в Норвегії стало створення цифрових платформ для популяризації культурної спадщини. Значна кількість музеїв, історичних будівель та туристичних об'єктів мають власні електронні ресурси, інтерактивні каталоги та мультимедійні архіви. Туристи можуть отримувати інформацію про архітектурні пам'ятки через мобільні додатки, онлайн-карти та спеціальні туристичні сервіси.

Значна частина норвезьких музеїв та культурних установ використовує цифрові технології для створення дистанційного доступу до історико-культурної спадщини, що дозволяє користувачам ознайомлюватися з експозиціями без фізичного відвідування музеїв.

Окрему роль у цифровізації відіграє створення 3D-моделей історичних будівель та архітектурних комплексів. Для цього використовуються технології лазерного сканування, фотограмметрії та цифрового моделювання. Такі моделі застосовуються не лише для туристичних цілей, а й для реставрації та збереження культурної спадщини. У разі пошкодження архітектурного об'єкта цифрові копії можуть використовуватися для його відновлення [66].

Суттєве значення для розвитку цифровізації історико-архітектурної спадщини Норвегії має створення цифрових архівів та електронних баз даних. У межах державних та музейних проєктів здійснюється оцифрування

історичних документів, архітектурних креслень, фотографій, карт та інших матеріалів, пов'язаних із культурною спадщиною країни. Цифрові архіви забезпечують довготривале збереження інформації про історичні об'єкти та спрощують доступ до неї для науковців, фахівців у сфері охорони культурної спадщини та туристів. Використання електронних баз даних сприяє популяризації історико-архітектурних ресурсів і створює додаткові можливості для їх дослідження та використання у туристичній діяльності.

Важливим напрямом є використання геоінформаційних систем (GIS) та цифрового картографування. Дані технології застосовуються для збору, зберігання та аналізу інформації про об'єкти культурної спадщини, історичні будівлі та туристичні маршрути. За допомогою GIS створюються цифрові карти, які містять відомості про місцезнаходження пам'яток, їх історичну цінність та туристичну доступність. Цифрове картографування сприяє ефективнішому управлінню історико-архітектурними ресурсами, плануванню туристичної інфраструктури та створенню зручних маршрутів для відвідувачів. Крім того, геоінформаційні системи використовуються для моніторингу стану архітектурних об'єктів і підтримки заходів щодо їх збереження та реставрації.

У Норвегії активно використовуються технології віртуальної та доповненої реальності. У музеях та історичних центрах туристи можуть переглядати цифрові реконструкції архітектурних об'єктів, бачити вигляд стародавніх споруд у різні історичні періоди та взаємодіяти з інтерактивними експозиціями. Такі технології особливо популярні у музеях вікінгів та культурно-історичних центрах, де за допомогою VR-технологій відтворюється атмосфера середньовічної Норвегії [67].

Одним із найбільш відомих цифрових музейних проєктів є платформа DigitalMuseum. Вона об'єднує музеї Норвегії в єдину цифрову систему та забезпечує відкритий доступ до мільйонів фотографій, експонатів, архівних матеріалів та історичних документів. Відвідувачі можуть дистанційно

переглядати колекції музеїв, досліджувати архітектурні пам'ятки та отримувати інформацію про культурні об'єкти через єдину цифрову платформу.

На цій платформі представлені приклади 360-градусних віртуальних турів, які дозволяють користувачам оглядати музейні простори та історичні локації у цифровому форматі. Зокрема, доступними є віртуальні тури «Берегова фортеця Ерган» музею Ромсдаля, «Гірські утворення Альти» та «Відвідування Аскеладдена». За допомогою панорамного перегляду користувач може вільно переміщуватися цифровим простором, оглядати музейні експозиції та історичні об'єкти з різних ракурсів, що створює ефект присутності у реальному середовищі.

Крім того, платформа активно використовує 3D-виставки. Прикладами є виставка «Звідки ти?» Інституту Тура Хейєрдала, «Она та Хусея» музею Ромсдаля та «Олаф Віллумс і пароплав» історії комуни Порсгрунн. Такі виставки дозволяють переглядати цифрові моделі експонатів, історичних предметів та музейних просторів у тривимірному форматі. Користувачі можуть змінювати кут огляду, масштабувати об'єкти та детально ознайомлюватися з окремими елементами експозиції [68].

Цифрові технології активно використовуються також для популяризації визначних історико-архітектурних пам'яток Норвегії. Зокрема, в історичному районі Брюгген у Бергені, який входить до списку Світової спадщини ЮНЕСКО, використовуються мультимедійні інформаційні панелі та цифрові реконструкції історичного середовища. У музеї Брюггена туристи можуть за допомогою сенсорних панелей переглядати інтерактивні карти середньовічного району, цифрові моделі будівель та архівні матеріали, присвячені розвитку торговельного центру Бергена в період Ганзейського союзу.

У музейних експозиціях використовуються цифрові реконструкції історичної забудови, які дозволяють відтворити зовнішній вигляд району

Брюгген у різні історичні періоди. За допомогою мультимедійних технологій туристи можуть порівнювати сучасний вигляд архітектурних об'єктів із їх історичними версіями, переглядати реконструкції втрачених будівель та ознайомлюватися з особливостями розвитку міського середовища. [69]

У фортеці Акерсхус в Осло активно використовуються сучасні цифрові технології для покращення туристичного досвіду. На території фортеці використовуються QR-коди, за допомогою яких туристи можуть отримувати додаткову інформацію про історичні об'єкти, архітектурні елементи та музейні експозиції через смартфон. Офіційний сайт фортеці та туристичний портал Visit Norway містять цифрові путівники, віртуальні матеріали та інтерактивну інформацію для туристів [70].

У Норвегії цифрові технології активно застосовуються для аналізу туристичних потоків та підвищення ефективності управління туристичними ресурсами. Дані, отримані з мобільних додатків, навігаційних систем та онлайн-сервісів, використовуються для оцінки популярності туристичних об'єктів, вивчення поведінки відвідувачів та планування розвитку туристичної інфраструктури. Такий підхід дозволяє оптимізувати туристичні маршрути, зменшувати навантаження на найбільш відвідувані пам'ятки та покращувати якість туристичних послуг.

Норвегія демонструє високий рівень інтеграції цифрових технологій у сферу історико-архітектурного туризму. Використання цифрових платформ, 3D-моделювання, геоінформаційних систем, технологій віртуальної та доповненої реальності, цифрових архівів і мультимедійних сервісів сприяє збереженню культурної спадщини та підвищенню туристичної привабливості історичних об'єктів. Норвезький досвід свідчить про ефективність поєднання сучасних цифрових рішень із завданнями охорони, популяризації та туристичного використання історико-архітектурних ресурсів [71].

4.2 Стан цифровізації історико-архітектурного туризму в Україні та його відмінності від норвезького досвіду

В Україні цифровізація історико-архітектурного туризму також поступово розвивається, однак рівень використання сучасних цифрових технологій залишається нижчим порівняно з Норвегією. Якщо в Норвегії цифрові сервіси інтегровані у комплексну систему туристичної, музейної та культурної діяльності, то в Україні більшість цифрових рішень мають локальний характер та використовуються переважно окремими музеями або туристичними об'єктами.

В Україні все це переважно реалізується через створення електронних каталогів, онлайн-архівів, віртуальних виставок та 3D-турів музеями й культурними установами. Значна частина українських музеїв почала активно впроваджувати ці технології після 2022 року, коли постала необхідність швидкого оцифрування експонатів та архітектурних пам'яток через загрозу їх фізичного знищення. Сучасні технології дозволяють створювати цифрові копії музейних предметів, історичних будівель та архітектурних комплексів за допомогою 3D-сканування, фотограмметрії та панорамної зйомки. Такі цифрові матеріали використовуються для збереження інформації про об'єкти культурної спадщини, проведення наукових досліджень, а також популяризації туристичних ресурсів України у міжнародному середовищі.

Важливим напрямом розвитку історико-архітектурної спадщини в Україні є створення цифрових архівів та електронних баз даних. Українські музеї, архіви та культурні установи поступово здійснюють оцифрування історичних документів, архітектурних креслень, фотографій, картографічних матеріалів та інших джерел, пов'язаних із культурною спадщиною. Створення цифрових архівів сприяє довготривалому зберіганню інформації про історико-архітектурні об'єкти та забезпечує доступ до неї для науковців, працівників музейної сфери, студентів і туристів. Важливу роль у цьому процесі відіграють електронні каталоги музейних колекцій та спеціалізовані цифрові ресурси, які

дозволяють здійснювати пошук і вивчення культурних цінностей у дистанційному форматі [72].

Створення віртуальних турів та 3D-екскурсій для визначних культурних пам'яток також є важливим. Наприклад, Національний заповідник «Софія Київська» пропонує віртуальний 3D-тур територією собору та музейного комплексу, що дозволяє дистанційно оглядати інтер'єри храму, мозаїки, фрески та архітектурні елементи пам'ятки. Подібні цифрові рішення використовуються і в Києво-Печерській лаврі, де доступні панорамні тури територією монастирського комплексу та окремими музейними експозиціями. Крім того, окремі українські музеї представлені на платформі Google Arts & Culture, де користувачі можуть переглядати цифрові колекції та віртуальні виставки у форматі онлайн-екскурсій. Також поступово впроваджуються VR-та AR-технології, які дозволяють створювати інтерактивне середовище для користувачів і підвищувати туристичну привабливість історико-архітектурних об'єктів [73].

Велике значення для розвитку історико-архітектурного туризму має впровадження геоінформаційних систем та цифрового картографування у сфері охорони культурної спадщини. Такі технології використовуються для створення електронних реєстрів пам'яток, цифрових карт історико-архітектурних об'єктів та формування туристичних маршрутів. Використання GIS дозволяє систематизувати інформацію про культурні ресурси, здійснювати їх просторовий аналіз та покращувати управління туристичною інфраструктурою. Проте рівень використання геоінформаційних технологій в Україні поки що залишається нижчим порівняно з Норвегією, де вони є важливою складовою державної політики у сфері культурної спадщини [74].

Рівень використання подібних технологій в Україні відрізняється від норвезького досвіду. У Норвегії QR-коди, GPS-навігація та цифрові аудіогіди інтегруються у єдину систему смарт-туризм. Наприклад, у норвезьких музеях і туристичних маршрутах аудіогіди можуть автоматично активуватися через

геолокацію під час наближення туриста до конкретного об'єкта. В Україні ж QR-коди найчастіше містять короткий текстовий опис або посилання на сайт пам'ятки. Використання цифрових аудіогідів та інтерактивної навігації залишається менш поширеним.

Особливістю норвезького досвіду є високий рівень автоматизації та стандартизації процесів цифрового обліку культурної спадщини. У Норвегії активно використовуються GIS-технології, цифрові реєстри архітектурних пам'яток, системи 3D-моделювання та технології цифрового моніторингу стану історичних об'єктів. Значна увага приділяється не лише оцифруванню музейних колекцій, а й створенню інтерактивних платформ для туристів, освітніх ресурсів та мобільних застосунків. Це дозволяє інтегрувати історико-архітектурні ресурси у сучасний цифровий туристичний простір та забезпечувати високий рівень доступності культурної спадщини для населення.

Ще однією важливою відмінністю між Україною та Норвегією є рівень державної підтримки цифровізації культурної спадщини. У Норвегії цифрові проєкти фінансуються в межах довгострокових державних програм і є складовою національної культурної політики. В Україні ж значна частина цифрових ініціатив реалізується окремими музеями, громадськими організаціями або за підтримки міжнародних партнерів. Через обмежені фінансові ресурси процес цифровізації часто відбувається нерівномірно, а впровадження сучасних технологій залежить від можливостей конкретної установи [75].

Незважаючи на позитивну динаміку розвитку цифрових технологій у сфері культури, процес цифровізації історико-архітектурного туризму в Україні супроводжується низкою проблем. Серед основних викликів можна виділити недостатній рівень фінансування, обмежену матеріально-технічну базу багатьох музеїв, нестачу кваліфікованих спеціалістів та відсутність єдиної системи координації цифрових проєктів. Крім того, значна кількість

історико-архітектурних об'єктів досі не має повноцінної цифрової документації, що ускладнює їх збереження та популяризацію.

Головна відмінність між норвезьким та українським підходами полягає не лише у кількості цифрових технологій, а у рівні їх системної інтеграції у туристичну сферу. У Норвегії цифровізація історико-архітектурних ресурсів є частиною цілісної туристичної інфраструктури та орієнтується насамперед на створення комплексного туристичного досвіду. Віртуальні тури, цифрові архіви, інтерактивні музейні сервіси та мультимедійні реконструкції використовуються не лише для інформування туристів, але й для формування інтерактивного культурного середовища.

У цьому контексті для України перспективними напрямками розвитку є активніше впровадження цифрових реконструкцій історичного середовища, інтерактивних мультимедійних технологій, сучасних мобільних сервісів та єдиних цифрових туристичних платформ. Використання подібних рішень сприятиме не лише популяризації історико-архітектурної спадщини, але й підвищенню конкурентоспроможності українського культурного туризму на міжнародному рівні.

4.3 Концептуальні підходи розробки цифрової платформи «e-Heritage Ukraine»

Відсутність єдиної цифрової платформи створює труднощі для популяризації історико-архітектурної спадщини України на міжнародному рівні. Значна кількість цифрових матеріалів, віртуальних турів, архівних документів та електронних каталогів залишається маловідомою для потенційних відвідувачів через їх фрагментарне розміщення. У зв'язку з цим доцільним є використання норвезького досвіду та створення в Україні єдиної цифрової платформи історико-архітектурної спадщини, яка об'єднає основні культурні ресурси держави в єдиному інформаційному просторі.

У роботі запропоновано концепцію цифрової платформи «e-Heritage Ukraine», основною метою якої є забезпечення зручного доступу до

культурної спадщини України, її популяризація серед туристів та створення сучасних механізмів цифрової взаємодії між користувачами й об'єктами історико-архітектурного туризму. Платформа розглядається не лише як електронний каталог культурних ресурсів, а як комплексна цифрова система, що поєднуватиме інформаційні, освітні, наукові та туристичні функції.

Значну роль у роботі сайту відіграватиме модуль централізованої електронної бази даних, до якої включатимуться історичні пам'ятки, архітектурні комплекси, музеї, заповідники, об'єкти сакральної архітектури, фортеці, замки та інші елементи культурної спадщини України. Для кожного об'єкта пропонується створення окремої цифрової сторінки, яка міститиме історичну довідку, опис архітектурних особливостей, фотографії, географічне розташування, інформацію про режим роботи, умови відвідування та доступні туристичні послуги. Такий підхід дозволить забезпечити стандартизоване представлення інформації про культурні ресурси незалежно від регіону їх розташування.

Окремий компонент «e-Heritage Ukraine» передбачає створення інтегрованої системи цифрових архівів, тут передбачається розміщення архівних документів, історичних фотографій, картографічних матеріалів, архітектурних креслень та інших джерел, які мають наукову, історичну або культурну цінність. Оцифровані матеріали можуть використовуватися не лише туристами, а й дослідниками, студентами, працівниками музейної сфери та фахівцями з охорони культурної спадщини. Створення такого електронного архіву сприятиме збереженню історичної інформації та розширенню доступу до неї незалежно від місця перебування користувача.

Окремий функціональний блок доцільно присвятити цифровим моделям історико-архітектурних об'єктів. Для цього можуть використовуватися технології тривимірного моделювання, лазерного сканування та фотограмметрії. Наявність 3D-моделей дозволить детально відтворювати зовнішній вигляд архітектурних пам'яток та їх окремих елементів у

цифровому форматі. Такі матеріали можуть застосовуватися для віртуального ознайомлення з об'єктами, проведення освітніх заходів, наукових досліджень, а також для документування стану пам'яток з метою їх подальшого збереження та реставрації.

Для розширення можливостей дистанційного ознайомлення з культурною спадщиною доцільно впровадити модуль віртуальних турів та цифрових екскурсій. Він надаватиме користувачам можливість дистанційного відвідування історико-архітектурних об'єктів за допомогою панорамних зображень, інтерактивних маршрутів та мультимедійного супроводу. Віртуальні тури можуть містити текстові пояснення, аудіокоментарі, історичні довідки та додаткові візуальні матеріали. Це дозволить ознайомлюватися з культурною спадщиною України навіть тим користувачам, які не мають можливості особисто відвідати певний туристичний об'єкт.

Центральне місце в навігаційній системі ресурсу може посідати інтерактивна карта культурної спадщини. На карті можуть відображатися історико-архітектурні об'єкти різних категорій із можливістю пошуку за регіоном, історичним періодом, типом пам'ятки або туристичним маршрутом. Використання геоінформаційних технологій дозволить забезпечити візуалізацію просторового розміщення об'єктів та створити зручний інструмент для планування подорожей. Крім того, карта може містити додаткові відомості про транспортну доступність, туристичну інфраструктуру та суміжні об'єкти культурного інтересу.

Також важлива є інтеграція туристичних сервісів. Передбачається можливість формування індивідуальних маршрутів, збереження обраних об'єктів, використання навігаційних інструментів та отримання рекомендацій щодо відвідування культурних локацій. Для зручності користувачів платформа може функціонувати як у вебформаті, так і у вигляді мобільного застосунку, адаптованого для використання під час подорожей. Це дозволить

поєднати інформаційні ресурси культурної спадщини з практичними потребами туристів.

Ефективність функціонування «e-Heritage Ukraine» значною мірою залежатиме від набору сервісів та інструментів, які забезпечуватимуть доступ до історико-архітектурної спадщини України. Для досягнення поставлених цілей платформа повинна поєднувати інформаційні, навігаційні, освітні та туристичні функції, створюючи єдине цифрове середовище для взаємодії користувачів з об'єктами культурної спадщини.

Для покращення туристичного досвіду доцільним є впровадження системи QR-кодів та мобільних сервісів, інтегрованих із платформою. Під час відвідування історико-архітектурних об'єктів туристи зможуть отримувати додаткову інформацію через смартфон, переглядати мультимедійні матеріали, користуватися цифровими аудіогідами та отримувати рекомендації щодо інших туристичних локацій, розташованих поблизу.

Важливим елементом платформи може стати персоналізований кабінет користувача. Його функціонал дозволить зберігати обрані маршрути, формувати списки об'єктів для відвідування, отримувати рекомендації відповідно до індивідуальних інтересів та вести власну історію подорожей. Такий підхід сприятиме підвищенню рівня залученості користувачів і стимулюватиме повторне використання цифрового ресурсу.

Одним із основних результатів реалізації проєкту стане підвищення туристичної привабливості історико-архітектурних об'єктів. Використання інтерактивних карт, цифрових архівів, віртуальних турів та мультимедійних матеріалів дозволить створити сучасний туристичний продукт, орієнтований на потреби користувачів цифрового середовища. Це сприятиме збільшенню інтересу до культурної спадщини України як серед внутрішніх, так і серед іноземних туристів.

Окремим позитивним наслідком впровадження платформи стане посилення процесів збереження культурної спадщини. Створення цифрових

копій документів, архітектурних об'єктів та музейних колекцій забезпечить додатковий рівень захисту історичної інформації та дозволить зберігати її для майбутніх поколінь. Крім того, цифрові матеріали можуть використовуватися для наукових досліджень, освітньої діяльності та проведення реставраційних робіт.

Реалізація цифрової платформи «e-Heritage Ukraine» потребує координації діяльності державних органів, музейних установ, наукових організацій та туристичного сектору. Важливу роль у впровадженні проєкту можуть відігравати Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, органи місцевого самоврядування, музеї, заповідники та заклади вищої освіти, які займаються дослідженням і збереженням культурної спадщини.

Однією з передумов реалізації платформи є наявність значної кількості вже оцифрованих матеріалів, створених українськими музеями, архівами та культурними установами. Частина історико-архітектурних об'єктів уже представлена у вигляді цифрових колекцій, віртуальних турів та електронних архівів, що створює основу для подальшого формування єдиного цифрового інформаційного простору.

Фінансування проєкту може здійснюватися за рахунок державних програм у сфері культури та цифрової трансформації, а також за підтримки міжнародних організацій і грантових фондів. Додатковим джерелом ресурсів можуть стати партнерські проєкти за участю музеїв, туристичних організацій та приватного сектору.

Доцільним є поетапне впровадження платформи. На першому етапі може бути створена єдина база даних історико-архітектурних об'єктів та цифрових архівів. Другий етап передбачатиме інтеграцію інтерактивної карти, віртуальних турів і туристичних маршрутів. На завершальному етапі можливе впровадження мобільного застосунку, розширення мультимедійного функціоналу та інтеграція сучасних цифрових сервісів для користувачів.

Аналіз досвіду Норвегії у сфері цифровізації історико-архітектурного туризму показав, що одним із ключових чинників ефективного використання культурної спадщини є наявність єдиного цифрового середовища, яке забезпечує доступ до інформації, туристичних сервісів та цифрових ресурсів. В Україні процес цифровізації історико-архітектурної спадщини активно розвивається, проте існуючі цифрові матеріали та сервіси залишаються недостатньо інтегрованими між собою.

«e-Heritage Ukraine» передбачає створення централізованого ресурсу для представлення історико-архітектурної спадщини України. Реалізація такого проєкту дозволить об'єднати цифрові архіви, інформацію про пам'ятки архітектури, туристичні маршрути, віртуальні тури та інші цифрові ресурси в межах єдиного інформаційного простору. Це сприятиме підвищенню доступності культурної спадщини для туристів, дослідників і працівників культурної сфери, покращенню умов для популяризації історико-архітектурних об'єктів та більш ефективному використанню цифрових технологій у розвитку туристичної галузі України.

Висновки

Історико-архітектурні ресурси є важливою складовою культурної спадщини та туристичного потенціалу території. Вони поєднують історичну, архітектурну, наукову та культурну цінність і виступають основою розвитку культурно-пізнавального та архітектурного туризму. До їх складу належать пам'ятки архітектури, історичні міста, архітектурні ансамблі, фортифікаційні споруди, сакральні об'єкти та інші елементи культурної спадщини, які можуть використовуватися у туристичній діяльності.

Використання історико-архітектурних ресурсів у туризмі здійснюється шляхом їх залучення до екскурсійної діяльності, музейної справи, фестивального руху, сфери гостинності та культурно-розважальної індустрії. Ефективність такого використання залежить від рівня збереженості пам'яток, розвитку туристичної інфраструктури, транспортної доступності, участі місцевих громад, впровадження принципів сталого розвитку та застосування сучасних цифрових технологій.

Історико-архітектурна спадщина Норвегії сформувалася під впливом природно-географічних умов, історичного розвитку держави та національних традицій. Для норвезької архітектури характерними є гармонійне поєднання з природним середовищем, широке використання деревини, функціональність, стриманість архітектурних форм та збереження історичної автентичності пам'яток.

До найцінніших історико-архітектурних ресурсів Норвегії належать фортеці Акерсхус, Бергенхус і Крістіанстен, дерев'яні ставкирки Урнеса та Хеддала, історичний район Брюгген у Бергені, Нідароський собор у Тронгеймі, ратуші Осло та Бергена й інші об'єкти культурної спадщини. Значна частина цих пам'яток має міжнародне визнання та включена до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Залучення історико-архітектурних пам'яток до туристичної діяльності в Норвегії характеризується комплексним підходом. Пам'ятки

використовуються як об'єкти екскурсійного показу, музейні комплекси, локації для проведення фестивалів, культурних заходів та історичних реконструкцій. Важливим напрямом є також інтеграція історичних об'єктів у сферу гостинності шляхом розміщення готелів, ресторанів і культурних центрів у пам'ятках архітектури з дотриманням вимог щодо їх збереження.

Норвезький досвід може бути використаний для вдосконалення туристичного використання історико-архітектурної спадщини України. Перспективними напрямками є активніше залучення пам'яток до туристичних маршрутів, розширення практики проведення фестивалів та історичних реконструкцій, використання об'єктів культурної спадщини у сфері гостинності, посилення співпраці з місцевими громадами та впровадження сучасних механізмів управління туристичними ресурсами.

Важливе місце у розвитку історико-архітектурного туризму Норвегії займають цифрові технології. Для популяризації культурної спадщини активно використовуються цифрові архіви, електронні бази даних, інтерактивні карти, мобільні застосунки, віртуальні тури та мультимедійні засоби представлення інформації. Це сприяє підвищенню доступності історико-архітектурних ресурсів для широкого кола користувачів і розширює можливості їх туристичного використання.

В Україні цифровізація історико-архітектурної спадщини перебуває на стадії активного розвитку та представлена переважно окремими локальними проєктами. Відсутність єдиної цифрової системи обліку та популяризації пам'яток знижує ефективність використання історико-архітектурних ресурсів у туристичній сфері та ускладнює доступ до інформації про них.

Для підвищення ефективності використання історико-архітектурної спадщини запропоновано концепцію цифрової платформи «e-Heritage Ukraine», яка передбачає створення єдиної електронної бази пам'яток, інтеграцію цифрових архівів, віртуальних турів, інтерактивних карт і туристичних сервісів. Реалізація такої платформи сприятиме популяризації

культурної спадщини України, розвитку історико-архітектурного туризму та впровадженню сучасних цифрових технологій у сферу охорони пам'яток.

Отже, історико-архітектурні ресурси Норвегії є важливим чинником розвитку туризму, а досвід їх збереження, туристичного використання та цифровізації може бути адаптований в Україні для підвищення ефективності використання культурної спадщини, розвитку туристичної галузі та формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Список використаних джерел

1. Алексєєв Ю., Вертегел А., Казаков О. Всесвітня історія: навч. посібник / за ред. Ю. Алексєєва. – К.: Каравела, 2006. – 239 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2001. – 298 с.
3. Бейдик О.О. Туризм: теорія і практика: навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 400 с.
4. Безручко Л.С. Методика оцінки туристичних історико-культурних ресурсів. Навчально-методичний посібник. – Львів: [б. в.], 2012. – 154 с.
5. Гончар Б.М., Козицький М.Ю., Мордвінцев В.М., Слюсаренко А.Г. Всесвітня історія: навч. посібник. – К.: Знання, 2002. – 565 с.
6. Шпарага Т. І. Основні напрями використання замкових комплексів у туризмі // Україна: географія цілей та можливостей : зб. наук. праць. Ніжин : ФОП Лисенко М. М., 2012. Т. 3. С. 304–306.
7. Поляков Є. Н., Рачковський П. Ю. Будинок з драконами: історія і міфи/ / Сибірська старовина: Краєзнавчий альманах. — Томськ: ТРФ ім. П. І. Макушина, 1999. — № 16 (21).
8. О'Делл Е. Скандинавія / пер. з англ. В. В. Волкової та Д. М. Лялікова. — Москва : Видавництво іноземної літератури, 1962. — С. 5–6.
9. Erich Burger: Norwegische Stabkirchen. Geschichte, Bauweise, Schmuck. Erstveröff., DuMont, Köln 1978
10. Egenberg I.M. Tarring maintenance of Norwegian medieval stave churches: Characterisation of pine tar during kiln-production, experimental coat procedures a. weathering [Diss.] // Goteborg studies in conservation. — Goteborg: Acta Univ. Gothoburgensis. — 2003. — № 12
11. Salmon, Patrick. Scandinavia and the great powers 1890—1940 (Cambridge University Press, 2002).

12. Гаврилюк О.В., Мельник І.В. Історико-культурні туристичні ресурси як основа розвитку пізнавального туризму в Чернівецькій області // Буковинський вісник. – 2022. – № 1 (34). – С. 34–41.
12. Даниленко В., Кокін С. Всесвітня історія: хронологія основних подій. – К.: Либідь, 1997. – 261 с.
14. Дерев'яна церква в Урнесе, Норвегія // Dom.Ukr.Біо. URL: <https://dom.ukr.bio/ua/articles/2205/>
15. Скандинавська етика та культура дохристиянського періоду // Інтелект нації. URL: <https://intelektnacii.top/2021/04/16/skandynavska-etyka-ta-kultura-dokhrystyianskoho-periodu/>
16. Лагутенкова В.А., Шкаратан В.М., Волков М.А. Архітектура Скандинавії. – М.: МГУ, 2015. – 224 с.
17. Безручко Л.С. Методика оцінки туристичних історико-культурних ресурсів [Електронний ресурс]. URL: <https://www.academia.edu/36301739/>
18. Любіцева О.О. Історико-архітектурні ресурси України: теорія, методологія, практика: монографія. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. – 296 с.
19. Рекреаційні природні ресурси та їх класифікація // НУБіП України. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/boyarka_stn_lek.rekr.res.ukr.docx
20. Екскурсії у Ратуші Осло // Осло Комуна. URL: <https://www.oslo.kommune.no/oslo-city-hall/guided-tours-of-oslo-city-hall/>
21. Панасенко Т.В. Скандинавська архітектура: особливості та тенденції розвитку // Наук. вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Мистецтво». – 2019. – № 3. – С. 100–108.
22. Пивовар С., Слюсаренко А., Стельмах С. Всесвітня історія: новітній період 1900–1945: посібник для 10 кл. – К.: Академія, 1998. – 383 с.
23. Піча Ю.В. Географія Скандинавії. – К.: Видавництво НАН України, 2022. – 448 с.

24. Піча Ю.В. Історія Скандинавії. – К.: Знання, 2022. – 320 с.
25. Визначні місця Норвегії // Планета Готелів. URL: <https://planetofhotels.com/guide/ru/norvegiya/oslo/krepost-akershus-v-oslo>
26. Путівник для туристів. URL: <http://www.prostoturist.com.ua/spravochniki/dostoprimechatelnosti/id/18711>
27. У стилі вікінгів. У чому секрет успіху скандинавських будинків // РБК-Україна. URL: <https://realty.rbc.ua/ukr/show/stile-vikingov-sekret-uspehas-kandinavskih-1635513642.html>
28. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2004. – 208 с.
29. Смирнов С.А. Скандинавська архітектура: історія та сучасність. – М.: АСТ, 2017. – 256 с.
30. Середньовічний фестиваль Тунсберг // Тріпадвайзер. URL: https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g190483-d4312842-Reviews-Tonsberg_Medieval_Festival-Tonsberg_Tonsberg_Municipality_Vestfold_Eastern_Norway.html
31. Туризм. Фортеця Бергенхус // Українська домашня сторінка. URL: <https://homepage.com.ua/turyzm/fortetsya-bergenkhus.html>
32. Heddal Stave Church // Heddal Stave Kirke. URL: <https://www.heddalstavkirke.no/startside-en/>
33. Яковенко І.М. Туристичні ресурси України. – К.: Вища школа, 1989. – 182 с.
34. Urnes Stave Church // Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Urnes_Stave_Church
35. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери // Все про туризм. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kravciv8.htm
36. Культура дохристиянської Скандинавії // 4UA. URL: http://4ua.co.ua/religion/zb2bd68a5d43b88421216c37_0.html

37. Bergenhus Fortress // Bergen official site. URL: <https://en.visitbergen.com/things-to-do/bergenhus-fortress-p5482193>
38. Tonsberg Fortress // IGOTOWorld. URL: https://no.igotoworld.com/ua/poi_object/315_tonsberg-fortress.htm
39. Акерсхусська фортеця // Музеї світу. URL: https://muzei-mira.com/muzei_norvegii/1753-krepost-akershus-citadel-norvegii.html
40. Guided Tours of Oslo City Hall // Oslo Kommune. URL: <https://www.oslo.kommune.no/oslo-city-hall/guided-tours-of-oslo-city-hall/>
41. Oslo Middelalderfestival 2023 // Rove.me. URL: <https://rove.me/to/oslo/oslo-middelalderfestival>
42. Bergenfest – Live Music Festival // Bergen. URL: <https://en.visitbergen.com/whats-on/bergenfest-live-music-festival-p1073893>
43. Туристичні ресурси та їх оцінка // Підручники. URL: https://pidru4niki.com/1298010843753/turizm/turistichni_resursi_otsinka
44. Bergen International Festival 2024 // Songkick. URL: <https://www.songkick.com/festivals/1044558-bergen-international/id/41845269-bergen-international-festival-2024?utm> (дата звернення: 11.11.2024).
45. Bergen International Festival // Bergen. URL: <https://www.fib.no/en/programme?type=33&utm> (дата звернення: 11.11.2024).
46. Bob Chilcott: 20 Years of a Little Jazz Mass // Presto Music. URL: <https://www.prestomusic.com/sheet-music/articles/6172--interview-bob-chilcott-20-years-of-a-little-jazz-mass> (дата звернення: 11.11.2024).
47. Heddal Bygdetun // WhichMuseum. URL: <https://whichmuseum.de/museum/heddal-bygdetun-25881> (дата звернення: 13.11.2024).
48. Heddal Stave Church in Norway // Campervan Norway. URL: <https://www.campervannorway.com/blog/travel-info/heddal-stave-church> (дата звернення: 13.11.2024).

49. Kristiansten Fortress // VisitNorway. URL: <https://www.visitnorway.com/listings/kristiansten-fortress/214795/> (дата звернення: 12.11.2024).
50. Oslo Middelalderfestival // Oslo Middelalderfestival. URL: <https://oslomiddelalderfestival.no/?utm> (дата звернення: 13.11.2024).
51. Norwegian Vikings // VisitNorway. URL: <https://www.visitnorway.com/things-to-do/art-culture/vikings/> (дата звернення: 20.11.2024).
52. Festningen Hotel & Resort – Kongsvinger // VisitNorway. URL: <https://www.visitnorway.com/listings/festningen-hotel-%26-resort-kongsvinger/270046/> (дата звернення: 21.11.2024).
53. Walaker Hotel // Walaker Hotel. URL: <https://en.walaker.com> (дата звернення: 21.11.2024).
54. Українці на фестивалі вікінгів у місті Тьонсберг // Facebook. URL: <https://www.facebook.com/ukrainsktrondheim/posts/1001981060147780/> (дата звернення: 21.11.2024).
55. Bergen's Winter 3 Hours Private Walking Tour and Christmas Magic // Tripadvisor. URL: [https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190502-d28500731-Bergen s Winter 3 Hours Private Walking Tour-and-Christmas-Magic-Bergen-Hordaland.html](https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190502-d28500731-Bergen_s_Winter_3_Hours_Private_Walking_Tour-and-Christmas-Magic-Bergen-Hordaland.html) (дата звернення: 22.11.2024).
56. Myths and Legends of Oslo // Tripadvisor. URL: [https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190479-d11474104-Myths and Legends of Oslo-Oslo-Eastern-Norway.html](https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190479-d11474104-Myths_and_Legends_of_Oslo-Oslo-Eastern-Norway.html) (дата звернення: 20.11.2024).
57. Central Oslo Guided Walking Tour // Tripadvisor. URL: [https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190479-d27736581-Central Oslo Guided Walking Tour-Oslo-Eastern-Norway.html](https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190479-d27736581-Central_Oslo_Guided_Walking_Tour-Oslo-Eastern-Norway.html) (дата звернення: 22.11.2024).

58. Essential Tromso Historical City Walk // Tripadvisor. URL: [https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190475-d11472555-Essential Tromso Historical City Walk-Tromso-Troms-Northern-Norway.html](https://no.tripadvisor.com/AttractionProductReview-g190475-d11472555-Essential_Tromso_Historical_City_Walk-Tromso-Troms-Northern-Norway.html) (дата звернення: 24.11.2024).
59. Дворец архиепископа // GidTravel. URL: https://gidtravel.com/country/norway/Dvorec_arhiepiskopa_dp13797.html (дата звернення: 24.11.2024).
60. Erling Dekke Næss // Store norske leksikon. URL: [https://snl.no/Erling Dekke N%C3%A6ss](https://snl.no/Erling_Dekke_N%C3%A6ss) (дата звернення: 24.11.2024).
61. Дерев'яна церква в Урнесе // Dom.ukr. URL: <https://dom.ukr.bio/ru/articles/2206/> (дата звернення: 24.11.2024).
62. Stavanger Cathedral // VisitNorway. URL: <https://www.visitnorway.com/places-to-go/fjord-norway/the-stavanger-region/listings-stavanger/stavanger-cathedral/1859/> (дата звернення: 24.11.2024).
63. Akershus Fortress // Visit Oslo. URL: <https://www.visitoslo.com/en/product/?tlp=2978773&name=Akershus-Fortress> (дата звернення: 25.11.2024).
64. Туризм в Норвегії // LookMyTour. URL: <https://lookmytour.com/countries/norway/basic-info/turizm?utm> (дата звернення: 25.11.2024).
65. Які країни туристи відвідували найбільше у 2017 році? // 24TV.ua. URL: https://24tv.ua/yaki_krayini_turisti_vidviduvali_naybilshe_u_2017_oprilyudneno_reyting_n1022136?utm (дата звернення: 25.11.2024).
66. Vi digitaliserer Norges Kulturarv // Nasjonalbiblioteket/ URL: <https://abmdig.no/> (дата звернення: 12.06.2026).
67. CINE kobler kultur- og naturarv med digitale verktoy // Interreg. URL: <https://interreg.no/2021/11/cine-kobler-kultur-og-naturarv-med-digitale-verktoy/> (дата звернення: 12.06.2026).

68. DigitaltMuseum // DigitaltMuseum. URL: <https://digitaltmuseum.no/> (дата звернення: 12.06.2026)
69. Bryggens Museum // Bymuseet. URL: <https://bymuseet.no/museum/bryggens-museum/> (дата звернення: 12.06.2026)
70. Akershus festning // Forsvarsbygg. URL: <https://www.forsvarsbygg.no/eiendomsforvaltning/festningene/akershus-festning> (дата звернення: 13.06.2026)
71. Innovation Norway // Innovasjon Norge Reiseliv. URL: <https://reiseliv.innovasjon Norge.no/> (дата звернення: 13.06.2026)
72. Як лазерне сканування допоможе зберегти культурну спадщину України // Ukraïner. URL: <https://www.ukraïner.net/lazerne-skanuvannia/> (дата звернення: 13.06.2026)
73. Віртуальний тур “Софія Київська” // EMuseum. URL: <https://sofiia-kyivska.emuseum.ua/> (дата звернення: 13.06.2026)
74. Геоінформаційна система управління об’єктами культурної спадщини // MagneticOne. URL: <https://magneticonemt.com/m1gis-gis-upravlinnia-objektamy-kulturnoi-spadshyny/> (дата звернення: 13.06.2026)
75. Digital strategi // Pressure. URL: https://www.pressure.no/?utm_medium=sem&utm_source=google&utm_campaign=25_pressure&gad_source=1&gad_campaignid=22250221427&gbraid=0AAAAAB2fyXF4KPNmPuKPdvZ96gFrq3ITq&gclid=Cj0KCQjwi8nRBhDhARIsAHZfpbJT0X2ruhXZB0ZdOAPS3U7LM1B9uYcdrLqvr8je5AKEoZydKKquzQaAp5uEALw_wcB (дата звернення: 13.06.2026)
76. Кифяк В. Ф. Базові принципи та методологічні підходи до формування і розвитку територіальних рекреаційних систем // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. 2013. Вип. III (51). С. 53–60. URL: https://herald.chite.edu.ua/content/download/archive/2013/v3/NV-2013-V3_31.pdf (дата звернення: 17.06.2026).

77. Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2007. 369 с. URL: http://obucn.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=97:turistichni-resursi-ukrajini-navchalni-posibnik (дата звернення: 17.06.2026)

78. Мальська М. П., Паньків Н. М. Туристично-ресурсний потенціал території : підручник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 534 с. URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Malska-Pankiv-Tur-res-potentsial-terytor-2022-book.pdf> (дата звернення: 17.06.2026)

Додатки

Додаток А

Визначні історико-архітектурні ресурси Норвегії

Фортеці

Назва об'єкту	Століття	Стиль	Місцезнаходження
Акерсгус фортеця	XVII	Фортеця в стилі Ренесанс	Осло, Норвегія
Фортеця Бергенхус	XVIII	Фортеця в стилі Ренесанс	Берген, Норвегія

Цитаделі

Назва об'єкту	Століття	Стиль	Місцезнаходження
Цитадель Тенсберг	XVI	Романський стиль	Тенсберг, Норвегія

Церкви

Назва об'єкту	Століття	Стиль	Місцезнаходження
Ставкірка в Геддалі	XIII	Ставкірка	Геддал, Норвегія
Урнеська ставкірка	XII	Звіриний стиль	Лустер, Норвегія
Боргуннська ставкірка	XII	Ставкірка	Боргунн, Норвегія

Ратуші

Назва об'єкту	Століття	Стиль	Місцезнаходження
Ратуша Осло	XX	Функціоналізм, модернізм	Осло, Норвегія
Ратуша Бергена	XVII	Ренесанс	Берген, Норвегія

Додаток Б

Підходи до визначення поняття “рекреаційно-туристичні ресурси” (за Л. Матвійчук з доповненнями [92])

Автор	Зміст	Підхід до визначення
Закон України “Про туризм”	Сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста.	Функціональний підхід
М.Мальська, В.Худо	Компоненти географічного довкілля, об’єкти антропогенної діяльності, які завдяки таким властивостям, як унікальність, історична або художня цінність, оригінальність, естетична привабливість і лікувально-оздоровлювальна значущість, можуть бути використані для організації різноманітних видів рекреаційних занять	
П. Дефер	Сукупність природних, створених людиною ресурсів та всі види людської діяльності, які викликають інтерес туристів незалежно від навколишньої ситуації	
Фоменко Н.	Сукупність унікальних явищ природи та історико-культурних і сучасних об’єктів.	Територіальний підхід
М. Чабб, Х. Чабб	Сукупність туристичних потреб, які змінені людиною, відносно навколишнього середовища, в результаті розвитку ділянки	
С.Кузик	Об’єкти та явища природного й антропогенного походження, які використовують або можуть бути використані для туристичної діяльності	Еколого-економічний підхід
О.Любіцева	Об’єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані у процесі створення та реалізації туристичного продукту, будучи мотиваційною підставою для його вибору, наприклад за видом, сезоном тощо	
О. Бейдик	Сукупність природних, природно-технічних, соціально-економічних комплексів та їх елементів, що сприяють відновленню та розвитку фізичних і духовних сил людини, її працездатності та за сучасної і перспективної структури рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостей використовуються для прямого й опосередкованого споживання, надання рекреаційно-туристських і курортно-лікувальних послуг	